

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

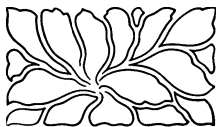

RODEN
BY
OM
ANDERSEN

ODENSE BYS BOG
OM
H. C. ANDERSEN

UDGIVET AF SOPHIE BREUM
MED UNDERSTØTTELSE AF BYRAADET

TEKSTBIDRAG AF VILHELM ANDERSEN • SOPHUS
BAUDITZ • SOPHIE BREUM • SOPHUS MICHAËLIS
ERNST v. d. RECKE • P. A. ROSENBERG

HOVEDKOMMISSIONÆR FOR BOGHANDLERNE
HEMPELSKE BOGHANDEL ODENSE

OMSLAGSTEGNING AF ANNA E. MUNCH

—

TITELTEGNING AF VALDEMAR NIELSEN

—

TRYKT I FYENS STIFTSBOGTRYKKERI — DREYER

A. Meyer sc. Leipzig.

G. L. Steudner

(1839)

Figurat after et Maler af C. A. v. Benzons, af T. Henningsen.

Gjovensjøen den 25 November 1867.

Takket modtog jeg den drøde Kommunalsbestyrelses
Obrigtheds og ikar med at bringe min dyldfölske
Bard. Min Sidsby forundret mig, end den min
Gjovens, en forjandelse, en Gode, for som for mig
aldrig lærde Drømmen den.

Det er icke 48 Aar siden at jeg som en fattig
Drenge forlod min Sidsby, og nu, sigg jeg lige-
= Eulige Pris. Dringur, og sagde jeg i den som at Gode
Lave i sit Sidsby. Da ville forstaa min
Sidsby; jeg løfte den og i Sidsby, men
i Tak til Gud for de forjandelse min
og de mange forjandelse Dage, som forundret
mig. Modtog mit jela Gjovens Tak.

Jeg glæder mig til den bestemte Dag,
den 6te December, om Gud forundret mig
at forundret med min odde Maaned i den Gjovens
Sidsby.

Dere taknemlige, og bide

J. J. Arndrup

Til Odnaf Kommunalsbestyrelse.

H. C. ANDERSEN

1805 — 2. April — 1905

I Fattigmands Slagbænk har du drømt din BARNedrøm
til Banken af en Hammer, der faldt paa Pløk og Søm.

De friske Birkegrene blev til Kakkelovnen plukket
og i Loftets lave Bjælke Sankt-Hans-Urten stukket.

Isblomsterne paa Ruden var din første Billedbog,
der funkled Eventyret ind i Hjemmets dunkle Krog.

Paa Taget stod en Kasse med Purløg og Persille
— dér sad du i det Grønne og drømte musestille.

I Spindehuset hørte du, hvor Skotrokken spandt,
og lytted til de Sagn, som fra Folkedybet randt.

Men for „Daaren“ du skjalv med dens Skrig og vilde Stemmer,
der skingred ud som Hyl af syge Dyr bag Tremmer.

I Fattiggaardens Skole fik du lært din blide Tro,
den Trøst, som siden ene gav Barnehjertet Ro.

Du sad og syede Dukker af brogede Klude
til Verdenskomedien, som spilledes derude.

Hver Aften var til Drama din Fantasi parat:
du digted dine Stykker af Teatrets Plakat.

Ved Munkemølle fandt du din Have uden Gange
med den Stikkelsbærbusk, der er saa god som mange.

Af den surrende Mølle har du suget Melodi
— al din egen Længsels Brusen laa ubevidst deri,

naar du saa de stride Vande over Hjulets Skovle strile
og forsvinde med en Susen som af hastende Mile.

I Aadybet hørte du de sunkne Klokker gaa,
og Eventyrets Kina dybt under Bunden laa.

Dér stod din arme Moder og frøs i Vand til Knæet
og skylled Tøj i Strømmen og svinged Banketræet.

Selv paa en Sten du stod og sang i Sky din Vise
— forbi dig flød paa Strømmen et Blad med Tommelise.

* * *

Nu staar din Støtte stillet ved Graabrødrekløstret
i den Kongestad, som har dine Storhedsdrømme fostret.

Endnu her findes Huse, som har set din Purkegang,
endnu de høje Trapper, paa hvis Kampesten du sprang.

Byen har gamle Ruder, der som stær-anløbne Øjne
endnu et Billed bær af de Tider, der er fløjne.

Fortidens Brosten slumrer i smalle Krinkelgyder,
hvor end der som et Ekko af dine Træsko lyder.

Din Trækfugletrang, der aldrig lod dig hvile,
den lærte du af Storken bag Aaens Hængepile.

Og strøg dit Ry som Ørnen over Fjæld og vide Stepper
— dine Eventyr er spiret i Ly af Aaens Skræpper.

Endnu den Dag i Dag over Møllens Skovle strile
de hastende Vande med Sus af tusind Mile.

Paa din Hundreaarsdag skal fra Aadybet lyde
de sunkne Klokkers Klang, som først *du* kunde tyde.

Og Skræpperne skal skyde og Sneglene skal gaa
og Pilene skal flage langs den strømmende Aa.

De første Foraarsblomster skal op af Jorden dukke,
hvor Tommelise hviled i sin allermindste Vugge.

SOPHUS MICHAËLIS.

Odense set fra Nonnebakken.

Du kære, gamle Fødeby
er altid i min Tanke.
Stolt bygged' *Odin* Slot mod Sky
paa Næsbyhoved Banke;
da voxte Huse, først to, tre,
saa flere — der man havned'.
Og *Frigge* raabte: „Odin see!“
Derfra fik Byen Navnet.

I „Klokkedybet“ ned sig svang
Aamanden ganske bange;
idet han hørte første Gang
de Kirkeklokker mange.
Fra Klostræts Celle lød der Sang,
man endnu lytter efter;
nu Odense har Alders Rang
og alle Ungdoms Kræfter.

BENDZ: Fattiggaarden, hvor Fattigskolen var.

Det er en Roes og ingen Spot
paa Vittighedens Fløjte,
at du i *Dygtighed* og Godt
er altid „første Sprøite“!
Du gamle, ungdomsfriske By,
engang for mig den største!
Rul op, min Barndomstid, paa ny,
og da er du den første!

Her løb jeg om med Træsko paa
og gik i Fattigskole,
men hele Verden for mig laa,
som har jeg Greve-Kjole.
Nej, jeg var ingen fattig Fyr
og Fader ikke heller,
han læste for mig Eventyr
saa jeg blev selv Fortæller.

Til „Nonnebakken“ tidt jeg gik
hen over „Munkemose“;
der var en Glands, en Romantik,
hver Blomst blev til en Rose;
„Aamanden“ sang, som aldrig før,
for Elverkongens Kone,
Sanct Knud jeg saae i Kirkens Dør
med Glorie og med Krone!

Jeg havde Barnets stærke Tro,
og Jacobs Himmelstige,
og jeg fandt Frøekorn, som nu gro
i Eventyrets Rige,
der naar ind i vort Barndoms Land
og Paradisets Have,
til Lyset, Evighedens Strand
hinsides Jordens Grave.

FEBRUAR 1875.

H. C. ANDERSEN.

H. C. Andersens Fødested.

H. C. ANDERSEN

Et Foredrag holdt ved Odense Bys Fest paa Hundreedaarsdagen
for hans Fødsel

af

SOPHUS BAUDITZ

Mit Liv er et smukt Æventyr, saa rigt og lykkeligt — saadan begynder H. C. Andersen sin berømte Levnetsskildring, og mere betegnende Ord kunde han vel neppe finde; thi *har* nogen Digter paa næsten æventyrlig Vis kjæmpet sig frem fra at være den fattige, forpjuskede Fugl til at blive den feirede Sangsvane, som Alle bøiede sig for, saa er det vel ham.

Andre store Digtere, hjemme og ude, har før ham været født i smaa Kaar og har døiet Trang og Modgang, men ingen af dem har dog levet sin Barndom under saa fortvivlede Forhold som han, ingen har med en Energi som hans arbeidet sig op fra Folkedybet og naaet saa høit.

— En fattig Skomager, der er pint af sin elendige Stilling, og som altid higer bort, bort fra Hjemmets Armod og Hjemmets Baand, det er Faderen.

En Hustru, ældre end Manden og med en Fortid, som hun dog er for uudviklet, tilsidst for sløv, til at føle sig trykket af, et stakkels Skrog, der er svag for Fristelser af forskjellig Art, og som hverken er til Støtte for Mand eller Barn — det er Moderen.

Barndomshjemmet er een lille Stue, og den fattige Skomager har selv maattet tømre sin Brudeseng af det Træstillads, der kort iforveien har baaret en grevelig Ligkiste — de sorte Klædes Lister paa Sengestedet er et Minde herom, og Ingen falder paa at fjerne dem.

Farfaderen, som engang har været en ret velstillet Mand, er sindssvag; Drengene hujer efter ham i Odense Gader, og Sønnesønnen skjuler sig for ham, rystende af Angst.

Alt det, og meget Andet, staaer at læse i „Mit Livs Æventyr“, men med den sønligste Pietet taler Digteren alligevel om Forældrene. Moderen, det er hende, som han siden tegner for os, kjærligt og forstaaende som gamle Domenica i „Improvvisatoren“, nænsomt og næsten ærbødigt som Vaskerkonen i „Hun duede ikke“; Faderen, der læser i Holberg og i „1001 Nat“, og som sværmer for Napoleon, han bliver en rank, poetisk Skikkelse i „Kun en Spillemand“. Og Barndomshjemmet, det ophører for Sønnen aldrig at være Hjemmet. „I Tagrenden, mellem vort og Naboens Hus, stod en Kasse Jord med Purløg og Persille, min Moders hele Have“, skriver han — i Mindets Solskin blomstrer den Have endnu i „Snedronningen“ — og selv i sin Alderdom, da han synger en Sang om sin Fødeby, siger han:

„Her løb jeg om med Træsko paa
Og gik i Fattigskole,
Men hele Verden for mig laa,
Som bar jeg Grevekjole!

Nei, jeg var ingen fattig Fyr,
 Og Fader ikke heller,
 Han læste for mig Æventyr,
 Saa jeg blev selv Fortæller.“

Faderen er, alt som Tiden gik, i Sønnens Øine bleven noget Lignende for ham som Moderen for Goethe; har han end ikke faaet sin „Frohnatur“ fra ham, saa er det dog, mener han, som en fædrene Arv, at han har sin „Lust zu fabuliren“.

Og med en straalende Glorie staaer Farmoderen for ham, hun, som hver Dag, om end kun nogle Øieblikke, maa hen at se paa Sønesønnen med sine milde, blaa Øine, hun, som fra at have været den velstaaende Landmands Kone nu i stor Fattigdom boer med sin sindssyge Mand i det lille Hus, de har kjøbt for den sidste, tarvelige Rest af deres Formue, og som dog aldrig græder, aldrig klager, men kun stille sukker, naar hun fortæller om sin Slægts Traditioner, om sin Moders Moder, der havde været „en adelig Dame i en stor, tysk By, Cassel, og *der* havde ægtet en Comediant“, med hvem hun var løbet af Landet.

Barndomsindtrykkene er jo altid de stærkeste og de varigste — særlig stærkt har de præget H. C. Andersen. — Farmoderen tager ham en Dag med ind paa Hospitalet, ind i „Daarekisten“, hvor de Sindssvage gaaer om i Grønnegaarden, og hvor han gjennem Dørsprækken kiger ind i en af Cellerne; en nøgen Kvinde sidder paa en Bunke Straa og synger med delig Stemme, pludselig styrter hun med et Skrig hen imod Døren, hen imod Drengen — han skriger af Rædsel, og Livet igjennem kan han se den nøgne Kvinde, høre hendes Sang og fornemme hendes Skrig. — Forældrene er bedt i Selskab, det gaaer vistnok sjelden paa, i Selskab hos Portneren i Tugthuset; Sønnen er med, et Par af Fangerne varter op ved Bordet, de andre hører han synges, mens de spinder paa Skotrokken, og saa knuger Rædslen ham atter, saa han Intet kan spise, thi det er ham, som om han er traadt over Tærsklen til selve Røverhistoriernes Slot — Odense Tugthus — og Indtrykket herfra glemmer han aldrig: det er *det*, og saa Angsten for at møde sin Halvsøster, Moderens Førstefødte, der bærer hele Romanen „O. T.“.

Hans „historiske Tid“, det er det farverige, romantiske Blad af Krønikens Bog, som hedder „da Spanierne var her“. Mest er det vel gjennem de Andres senere Fortællinger, han har sin Viden herom, men et Par Minder fra hin Tid er dog selvoplevede. En spansk Soldat tager ham en Dag paa Armen og trykker mod hans Læber et Sølvkrucifix, som han bærer paa sit blotte Bryst; en anden Dag seer han en Spaniol, der har myrdet en Franskmand, føres til Retterstedet, og i Erindringen herom skriver han mange Aar efter sit lille Digt „Soldaten“, det første af ham, der oversættes paa Tysk.

Fredeligere, lysere Minder bevarer han dog ogsaa. Naar Laugene flytter Skilt, og naar det er Sanct Knuds Marked, saa har han sine store Dage; han er med Moderen ude at sanke Ax paa Marken, „paa Boas' rige Ager“, han faaer sit første Indtryk af „Landets“ Herlighed, naar han i Humlehøstens Tid hører Sagn og Æventyr, som han troligt gjemmer, og i Spindestuen lytter han til de gamle Koners Viser, udkrammer for dem sin Visdom og beundres som et ualmindelig klogt Barn, der sagtens ikke kan leve længe.

I Skole kommer han hos en „Læremo'er“, passer sig i sin Fritid mest selv, sidder i Gaarden ved dennes eneste Stikkelsbærbusk, „der er saa god som mange“, og syer Dukker, Kludedukker, til sit lille Theater. Og Dukkerne bliver ham levende Væsner, der bevæger sig og taler — han forstaaer tidlig den Kunst at give det Livløse Mæle. Theatret er for ham, som for saa mangt et Barn, Indbegrebet af al Livets Herlighed; kun en sjelden, sjelden Gang kan han selv komme der, men han faaer Placaterne, og af dem digter han sig til Stykkerne, spiller dem paa sin egen Scene.

En lille Perspectivkasse har han ogsaa, hvor alle Billederne er klippet ud af en gammel Bog; hvert Billede viser en gothisk Bygning, et Kloster eller en Kirke, og udenfor er der kunstigt udhuggede Springbrønde. Paa hvert Billede læser han underneden Byens Navn, og det er paa dem alle Augsburg. Han faaer Reise-længsler, Augsburg bliver ham Symbolet paa den store, vide Verden; han lider, som Faderen, af Udvee og færdes i sine Drømme stadig i den romantiske, lokkende By, men hvor stærk end hans

Barnephantasi er, kan han dog aldrig ret naa til at se, „hvad der er bag Gadehjørnet“ — det seer han først mange Aar efter.

Faderen, der jo altid havde sværmet for Napoleon og Krigsbedrifter, lader sig hverve, er en Tid borte men kommer hjem uden Bedrifter, uden engang at have været i Slag. Han dør, og Sønnen bliver endnu mere end før overladt til sig selv, mens Moderen maa gaa ud at vaske for Folk. Lang og opløben er han, med stort lysegult Haar; han gaaer barhovedet, oftest med Træsko paa Fødderne — vi har ogsaa *hans* Portrait i „Hun duede ikke“. Med andre Børn forstaaer han ikke at lege, han er kun glad, naar han sidder alene med sine Kludedukker og ved dem lever sig ind i en drømt Verden.

Moderen gifter sig igjen — hun bilder sagtens sig selv ind, at det er for at skaffe Sønnen en Fader — og nu flytter de hen i Gaden udenfor Munkemølleport; her faaer de en rigtig Have med en Gang, der fører helt ned til Odense Aa, lige bag ved Munkemølle, hvor tre store Hjul dreier sig rundt under det styrtende Vand — det er en Herlighed! Der er Musik i Møllehjulets Fossen, og der er Musik i Navne som Munkemølle og Klokkedybet — Odense Aa har sin Poesi, men den har rigtignok faaet den gennem sit store Byesbarn.

— Drengen bliver confirmeret, nu skal han være Noget, bestemme sig. Moderen vil have, han skal være Skrædder; det maa han egne sig til, for han syer jo tidlig og sildig paa sine Dukker, og tænk, om han engang kunde blive som Mester Stegmann, der har fire Svende paa Bordet! Farmo'er sigter høiere, hun vil have ham paa en Skriverstue, men hvad vil han selv?

Med en Sikkerhed, der maa imponere, erklærer han, at *han vil være berømt*; „man gaaer først gruelig meget Ondt igjennem, og saa bliver man berømt!“ Moderen og Farmo'er er betænkelige, og en klog Kone hentes for i Kort og Kaffe at spaa Drengens Skjæbne. „Hendes Søn bliver en stor Mand“, siger Sibyllen til Moderen; „til Ære for ham skal engang Odense By blive illumineret!“ Og Orakelsvaret er afgjørende, men det er jo ikke alle kloge Koner givet at se saa klart ind i Fremtiden, som den Gamle i Odense gjorde.

Theatret, selve det kongelige Theater i Kjøbenhavn, hvis Kunstnere og Kunstnerinder Aaret iforveien har givet Gjæsteforestillinger i hans Fødeby, er det, der staaer for ham som Veien til Berømmelse, *der* vil han hen. Moderen pakker hans fattige Klæder sammen i en lille Bylt og følger ham udenfor Porten, hvor Postkarlen har lovet at tage ham med som blind Passageer; her staaer gamle Farmo'er, lægger Armen om Halsen paa ham og græder uden at kunne sige et Ord — det er sidste Gang, han seer hende. Postillonen blæser, det er en deilig Solskins Eftermiddag, og med tretten Rigsdaler i Lommen kjører han ad Kjøbenhavn til, kjører Berømmelsen imøde.

— Der er andre Digttere, som før ham har kastet Broen af efter sig og med ungdommelig Tro paa Lykken er draget ud i den vide Verden. Det gjorde Holberg, og det gjorde Ewald. Men Holberg havde ikke alene tresindstyve Rigsdaler i Lommen, han havde sin Embedsexamen at falde tilbage paa, kunde blive baade Præst og Bisp, om det skulde være; og Ewald havde dog sin Studenterexamen og sin Families haarde Skjød. Men H. C. Andersen havde Intet, absolut Intet at falde tilbage paa, han *maatte* frem. Og det er vel ogsaa Tanken herom, som — maaske i Forbindelse med det lettere, fyenske Temperament — giver ham ikke blot den uhyre Dristighed men ogsaa den forbausende Energi. Han har jo Intet at tabe men Alt at vinde.

Saa kommer han da til Kjøbenhavn, hvor Lykken og Berømmelsen venter, og hvor det kongelige Theater reiser sine graa Mure. Han seer Musernes Tempel udvendigt, seer det med hellig Ærefrygt, og gaaer Dagen efter sin Ankomst op til den berømte Danserinde Md. Schall, for hvem han giver en Scene af „Cendrillon“ — baade Solodans og Sang, hvortil han bruger sin Hat som Tambourin! — men hun troer, hvad man egentlig ikke kan fortænke hende i, at Drengen er forrykt, og søger hurtigst muligt at faae ham paa Døren. Saa maa han altsaa videre, gaaer til selve Theaterchefen, Kammerherre Holstein, og beder ham om Ansættelse, men Kammerherren finder ham „for mager for Theatret“. Det tager imidlertid paa ingen Maade Modet fra ham,

tværtimod, og resolut svarer han: „Aa, naar jeg kun maa blive ansat med hundrede Rigsdalers Gage, saa skal jeg nok blive fed!“ Dermed er Audientsen hos Theaterchefen forbi.

— Godt og vel et halvt Aarhundrede tidligere havde Johannes Ewald været i en ganske lignende Situation. Han var løben hjemmefra og stod i Hamborg for den preussiske Ministerresident, hvem han bad om at maatte blive Soldat. Ministeren indvender, at Ewald — næsten Barn endnu og fin af Lemmer som en Jomfru — er for lille til at være Kriger, men Ewald svarer uforknytt: „Jeg kan voxe, og i den Tid staaer jeg mindre Fare end den største Grenadeer: de Kugler, som træffer ham, vil gaa over Hovedet paa mig.“ — Sceneriet er forskjelligt, men de to vordende Digteres Svar til de mægtige Mænd er i deres hele Blanding af Galgenhumor og ungdommelig Fripostighed ganske ens.

Theatret er altsaa foreløbig lukket for ham, det føler han; men kan han ikke naa ind i Lykkens Tempel ad den først prøvede Vei, saa maa han forsøge ad en anden.

I Aviserne har han læst om en Italiener — Siboni hedder han — der er Directeur for det kongelige Musikconservatorium; hjemme i Odense havde alle Mennesker jo rost hans Stemme: maaske Siboni tager sig af ham. Siboni har Middagsselskab, men den fattige, underlige Dreng fortæller saa omstændeligt og saa indtrængende Husjomfruen om sin Fortid og sit Fremtidshaab, at hun alligevel lukker ham ind; for hele Selskabet — Weyse og Baggesen er blandt Gjæsterne — synger og declamerer han, uden Lampefeber men stærkt betagen baade af sig selv og af Situationen, og Baggesen propheterer høit og lydeligt, at den Dreng vil der engang blive Noget af. — Det var anden Gang, Baggesen propheterede om en ung Digter: første Gang var det om Johan Ludvig Heiberg ude paa Sophienholm — og begge Gange slog hans Prophetier til.

Weyse tager sig af Drengen — han vidste selv, hvad det vil sige at være fattig i fremmed By — og Siboni synger med ham; han faaer Logis i Holmensgade og kommer midt ind i Kjøbenhavns Mysterier uden at forstaa dem — han er henrykt!

Saa mister han Stemmen, men ikke Energien. „Man gaar

først gruelig meget Ondt igjennem, og saa bliver man berømt“ — det var jo hans Ord til Moderen, og dem husker han. Kan han ikke blive Sanger, kan han maaske blive Skuespiller; han faaer Lindgreen til at instruere sig og lever saa forresten af, hvad gode Mennesker samler sammen til ham, sulter og fryser men gaaer *paa*. Skulde det ogsaa slaa feil med at blive Skuespiller, kan han maaske blive Danser, og af Solodanser Dahlén faaer han saa Undervisning paa hans Danseskole; videre end til at blive Figurant kan han dog neppe drive det, mener Dahlén, men Figurant er jo ogsaa Noget, og gjennem Danseskolen naaer han dog at slippe indenfor Helligdommens Porte, op paa Theatret, hvor han er med til Prøver og staaer paa Programmet til Balletten „Armidá“ sammen med Johanne Louise Pätges — det er første Gang, *de* to Navne overhovedet staaer paa Tryk.

Igjen gaaer han over til Sangen, kommer paa Theatrets Synge-skole og er med i Chorene, skriver i Løbet af fjorten Dage en Tragedie, som man er sex Uger om at forkaste, og „entlediges“ saa ved Saisonens Slutning i 1822 fra Chor- og Danseskolen.

Han er „stødt ud i rum Sø, uden Hjælp og uden Tilhold“, men Overbevisningen herom virker kun saaledes paa ham, at han føler, at „han *maa* skrive et Stykke for Theatret“ og at „det *maa* antages“, og saa skriver han en ny Tragedie. Tragedien forkastes — selvfølgelig — men Collin taler nu Forfatterens Sag hos Frederik den Sjette, og der bevilges ham kongelig Understøttelse til at gjenneengaa en Latinskole.

Hans første Trængselstid er forbi, men den har ogsaa varet længe. Man studser altid over, at Holberg virkelig holdt halvandet Aar ud paa sin første, mislykkede Reise, der sikkert har beredt ham mange Ydmygelser — mange flere end dem, han omtaler — men de tre lange Aar, i hvilke H. C. Andersen gik for Lud og koldt Vand i Kjøbenhavn, det var dog den dobbelte Tid.

En smuk Eftermiddag reiser han saa med Posten til Slagelse, *der*, hvor Baggesen, Ingemann, Bredahl og C. N. Rosenkilde ogsaa havde havt deres Skolegang. Han har naaet det første Maal, og han har naaet det ved sin egen, aldrig svigtende Energi. Han har allerede døiet „gruelig meget Ondt“ — som man jo skal —

men han har mere ivente, og med Berømmelsen har det endnu lange Udsigter.

— Et glad Skoleliv, som Ingemann og Rosenkilde havde levet det, et glad Skoleliv, hvorfra han siden kunde hente tusend fornøielige Minder, det blev det ikke, hverken i Slagelse eller siden i Helsingør. Han staaer ganske vist ikke Skoleret som Baggens, men han lider under at være den udvoxne, fremmede Fugl mellem Kameraterne og lider under hver Bebreidelse, hvert spottende Ord, som han maa høre af den vistnok velmenende, men lidet hensynsfulde Rector. Han har ingen Forkundskaber, Intet at bygge paa; hvad de andre Elever har fra Hjemmet og fra den forberedende Undervisning, det maa han tilegne sig fra nyt. Det er Arbeidsaar, Skoleaarene, strenge Arbeidsaar; han lider ikke længer Sult, men der er stadig fuld Brug for hans Energi, blot under andre Former end hidtil.

Lyspunkter i hans Skoleliv i Slagelse er Søndagsvandringer til Ingemann i Sorø, og et Lyspunkt, der aldrig glemmes, er en Ferieudflugt til Odense, som han ikke har seet, siden han hin Søndag reiste som blind Passageer til Kjøbenhavn. Farfa'er er død, og Farma'er ogsaa, men Moderen lever, og hun og Sønnen er lige stolte, naar Folk i de smaa Stræder aabner Vinduerne for at se Marie Skomagers Hans Christian, der nu studerer for Kongens Penge. Han kommer rundt til Byens Honoratiores, hvor han overalt modtages med Venlighed, og en Eftermiddag „seiler han med Guldbergs og Biskoppens Familier paa Aaen mellem Haverne“ — Moderen græder over, at „han bliver hædret som et Grevebarn“, selv dukker han sig, ydmyg men lykkelig, og for første Gang jubler det her ubevidst i ham: „Saa megen Lykke drømte jeg ikke om, da jeg var den grimme Ælling!“ Siden har han gjentaget *det* utallige Gange; han er bleven hyldet som den feirede Gjest i de mange Fyrstehjem, hvor Dørene, ligesom i Æventyrene, altid af sig selv sprang op for ham, men neppe har han nogensinde følt sig stoltere og lykkeligere end under hin Seilads paa Odense Aa „med Guldbergs og Biskoppens Familier“.

Lyspunkterne i Skolelivet er dog faa, Graaveiret er det frem-

trædende. „Vær flittig!“ hedder det stadig til ham i Tide og Utide; „husk, Du tærer Kongens Penge, og skriv endelig ingen Vers!“ — Ikke skrive Vers, naar de kribler og krabler i ham for at faae Form, og naar Versene, som han nu har indseet, er Veien til Berømmelse! Det er umuligt, og det Umulige er det vanskeligt at præstere; han skriver ogsaa Vers — gode og daarlige imellem hinanden — men Student bliver han alligevel, Student i det berømmelige Anno 28, da der var tolv store og tolv smaa Poeter blandt Aarets Russer — Marie Skomagers Hans Christian blev dog den navnkundigste af dem.

— Hvad har det ikke været for *ham* at blive Student, at kaste Lænkerne og slaa med Vingerne! Man føler en Gjenklang af Rusaarets Jubel, naar han Aaringer efter skriver: „Ikke Kjærlighedens Lykke, ikke Begeistring for Kunst og Videnskab elektriserer saaledes alle Nerver som dette: nu er jeg Student!“

I Skoletiden havde han for Alvor kun kunnet arbeide paa eet: at naa over Examen, men nu kan han igjen arbeide for sin Berømmelse, og Veien til Berømmelse er at blive Digter, Digter og intet Andet. Han er fuldstændig klar over sit Maal, og han har en aldrig glippende Tro paa sit guddommelige Kald, derfor skal der skrives, skrives med Dampen oppe; han vil „være Digter til Paaske“, saa det haster stærkt. Men lige saa sikker han er paa sit Kald og paa tilsidst at slaa igjennem, lige saa usikker er han overfor sin Genre. Og saa begynder han med Parodien. Han skriver sin „Fodreise“, faaer „Kjærlighed paa Nicolai Taarn“ opført paa det kongelige Theater og er ved Siden af Lyriker à la Heine. Han parodierer, hvad der egentlig er ham helligt, han spotter med sine egne Følelser — Alt er ham ligegyldigt, naar han blot kan blive bemærket og vinde et Navn.

Han kommer paa sin første lille Udenlandsreise, jubler over Alt, hvad han seer, over Nordtysklands Bjerge og over de gamle Byer med gothiske Kirker og kunstige Springbrønde paa Torvet — nu kan han jo begynde at kige bagved det Gadehjørne, som han i Barndommens Perspektivkasse ikke kunde naa udenom. Og overalt, hvor han kommer, færdes han allerede nu mellem Aandens

Stormænd, naturligt og uden Sky; han føler, at han hører hjemme imellem dem, og han forstaaer med et Minimum af Gløseforraad at gjøre sig forstaaelig paa de fremmede Sprog.

Dengang Oehlenschläger som pur ungt og ganske ubekjendt Menneske hørte paa Samtalen om, hvor dybt den danske Digtekunst var sunken, og pludselig slog i Bordet og sagde: „Ja, den er sunken, men den skal F. g. m. reise sig igjen!“ da tog han Forskud paa sin tilkommende Storhed. Og Andersen gjør egentlig noget Lignende nu. Vel har han allerede præsteret Noget og viist ubetinget Talent, men det er dog, som om hans urokkelige Tro paa sig selv tidlig giver ham Mod til at tage op af den Berømmelsens Kapital, som han endnu ikke har erhvervet, og den Evne til at introducere sig selv, som i Virkeligheden beroer paa Følelsen af eget Værd, og som han allerede viser overfor Sibonis Husholderske, den følger ham baade paa hans første Udenlandsreise og siden Livet igjennem. Ikke saaledes at forstaa, som om han skulde have været Supplicanten, der ad Bagtrappen søgte at nærme sig de Store, tvertimod; han gaaer altid lige paa, ind ad Hoveddøren, og Skildvagten præsterer — Honneur for Geniet!

Efter Hjemkomsten udgiver han sine „Skyggebilleder“, skriver Operatexter — dels for at skrive, dels for at leve — og kommer saa paa sin anden, sin store Udenlandsreise.

Frugten af *den* er „Improvisatoren“, denne i saa mange Henseender vidunderlige Bog, der synes som een Støbning, og som imponerer lige saa meget ved den Characteristik, den giver af Digteren selv, som ved det Billede, den opruller af Italien. — Gjerne muligt, at Italien i Virkeligheden ikke har taget sig accurat saadan ud, som det skildres i „Improvisatoren“, men hvad har det at sige: det er jo dog Digtning og Kunst, der giver baade Samtid og Efterverden den Opfattelse, som er den blivende. Historien kan længe nok paavise, at vi veed lige saa lidt om Dagsmars Fromhed som om Bengjærds Ondskab; Folkevisen, Digtningen har slaet begge fast, og Folkevisen har større Magt over Sindene end Krøniken, thi *den* kan kun berette, men Poesien og Kunsten kan give Billeder, Syner, og *det* er større. Hvad gjør saa det, om Historien siger os, at Pavens Rom dengang var en smudsig Rede,

hvor Friheden kvaltes, og Elendigheden blomstrede — for os Danske er og bliver dog Pavens Rom i første Halvdel af forrige Aarhundrede *det* Rom, som lever i „Improvisatoren“, i Ludvig Bødtchers Digte og i Marstrands og Kùchlers Billeder. Fra „Improvisatoren“ har vi Danske faaet, saa at sige, hele vor „italienske Opdragelse“, og fra den har Bournonville faaet ikke blot Ideen til anden Act af „Napoli“, men Motiverne til alle sine italienske Balletter. Det er da ogsaa, som om Sydens blaa Himmel og varme Luft har bragt Digterens Blod til at rulle hurtigere, fyrgere end før; her er Glød og Lidenskab, her er varm Erotik. Improvisatoren, det er helt igjennem ham selv. Naar Antonio som fattig Dreng improviserer i Borghesernes Palads, saa er det Mindet om Digterens egen første Optræden for Weyse og Baggesen, der har inspireret ham, og Jesuiterkolen, det er Slagelse og Helsingør; Domenica er Moderen, den pedantiske Habbas Dahdad er en Blanding af Rectoren Meisling og Kritikeren Molbech, og Francesca og Fabiani, der mener ham det saa godt, men altid anseer det for deres Pligt at holde ham nede og dæmpe hans Begeistring og hans Selvfølelse, det er alle de Mange herhjemme, der ligesom Katten og Hønen lader den grimme Ælling høre, hvad man har gjort for den, og hvad man venter sig af dens Taknemmelighed. Saa uretfærdigt som muligt bebreidede man i sin Tid Andersen, at han baade i „Improvisatoren“ og sine andre Romaner skildrede sig selv, sine Barndomsindtryk og sine Omgivelser. Som om ikke ikke enhver Digter skildrer, og *maa* skildre, sig selv og omforme sine egne Oplevelser og Iagttagelser! Der er med Hensyn til Andersen kun det Eiendommelige, at faa Digtere har oplevet saa Meget og derfor havt saa Meget at fortælle.

„Improvisatoren“ gjør Opsigt, hjemme og ude, Digteren anerkjendes, han begynder formelig at feteres i de forskjellige Kredse, og *det* sporer ham til ny, næsten forceret Virksomhed. Hurtigt — maaske for hurtigt — ovenpaa hinanden følger „O. T.“, „Kun en Spillemand“ og „De to Baronesser“. Ingen af dem staaer paa Høide med „Improvisatoren“, men naar man undertiden næsten synes at glemme, eller at ville glemme, at Andersen overhovedet har skrevet Andet end Æventyrene, saa er det atter en Uretfærdig-

hed; hans Romaner har ikke blot deres bestemte og betydningsfulde Plads i hans Udvikling som Digter, men tillige deres store, selvstændige Værd indenfor den nationale danske Fortælling.

Følelserne i dem er let at se: først og fremmest har de den, at Forfatteren altid har villet have for Meget med. Naar han kommer til at tænke paa, hvor meget det har kostet ham at tilegne sig Skolens Lærdom, men at han dog nu *har* den, saa maa det vises, vises paa Tryk gennem Latin og Lærdom. Han er bleven forholdsvis belæst i den fremmede Skjønliteratur — han var alle sine Dage en „hurtig“ Læser — og det maa dokumenteres gennem Citater. Han kommer i fine Selskaber og rundt paa Herregaarde — det er ham stadig som et Æventyr, det vidunderligste af alle, at det virkelig er *ham!* — og saa maa han naturligvis gennem Bøger vise Verden det, vise, at Marie Skomagers Hans Christian nu gaaer ud og ind hos de Store og har Kjendskab til Livet i de høiere Sphærer. Han har været rundt at se sig om i Fædrelandet — i Jylland og paa Halligerne — de Indtryk maa med. Alt, hvad der i Øieblikket har moret eller interesseret ham selv — og Alt interesserer ham, fordi Alt er ham nyt — det maa med. Helheden lider naturligt herunder, man mærker, at han selv haster mod Slutningen, og Romanen bliver mindre en sluttet Composition end en broget Billedbog, noget i Slægt med det Skjermbrædt, han paa sine gamle Dage selv lavede sig, og hvor Billeder allestedsfra var klippede ud og klistrede sammen, tilsyneladende planløst, men dog ordnede af en genial Haand.

Manglerne var lette at se, men man skulde rigtignok synes, at Fortrinene maatte have sprunget endnu mere i Øinene. Der er i alle Romanerne en Rigdom paa Motiver, som kunde brødføde Snese af moderne Forfattere, der er Friskhed og Originalitet, der er Følelse og Lune, Figurer og Sceneri. Og saa Naturskildringerne, Billederne!

H. C. Andersens Evne til at tegne et Landskab, en Gade, et Interieur er i en vis Forstand enestaaende. Fuldtud viser hans Evne i denne, som i næsten alle Henseender, sig vel først i Æventyrene, men den er beundringsværdig allerede i Romanerne og mange af Digtene. Som han *læser* hurtigt, saadan *seer* han hur-

tigt, og han tegner med en Sikkerhed, der er ligefrem forbausende. Mangen Gang har man næsten Følelsen af, at han har taget et Øiebliksbillede fra Coupévinduet i Iltoget, og naar *han* — i Modsetning til saa mange andre Digtere — altid priser Farten „paa Damphestens Ryg“ paa Bekostning af Fortidens Diligencer, saa kommer det vel netop af, at han har den Evne at kunne se saa hurtigt og saa hurtigt opfatte *det*, som er det Characteristiske for de skiftende Billeder. Med faa Streger tegner han, men levende, anskueligt: han tvinger Læserens Phantasi til at supplere det Manglende, og supplere det paa rette Maade.

J. L. Heiberg fremhæver jo i sin Omtale af Oehlenschlägers „St. Hansaftensspil“ Perspektivkassebillederne som noget af det Ypperste, den danske Literatur eier af „poetiske Naturbeskrivelser“, og han gjør opmærksom paa, at det, hvorved disse virker, netop er ved den samme Umiddelbarhed, hvormed Billederne i en rigtig Perspektivkasse tiltaler den barnlige Phantasi: „Hovedsagen i Billedet staaer gjerne isoleret uden Forbindelse med Omgivelserne, finere Schatteringer og Overgange findes ikke, paa Skygge er der i det Hele sparet, Alt staaer med skarpe Conturer og med stærke, brogede Farver“. Men hvad her er sagt om Oehlenschläger, kan med lige saa megen Ret siges om mange af H. C. Andersens Landskabsskildringer; tænk blot paa Digte som „Aftenlandskab“ og „Studie efter Naturen“, eller paa de Par Linier, hvormed han i „Under Piletræet“ giver os det hele Nürnberg! — Man mindes uvilkaarligt hans egen Barndoms Perspektivkasse, som han maaske har lært Mere af, end han selv aner.

Først og sidst, og med særlig Forkjærlighed, har han — navnlig i Romanerne — givet Billeder af sin Fødeø Fyen, men det er ikke tilstrækkelig rammende for Naturskildringens Vedkommende at kalde ham Fyens Digter — hans Rige er større. Vilde man tænke sig et Kort, paa hvilket det med forskjellige Farver var angivet, *hvor* hver dansk Digters Domaine laa, saa vilde Blichers ligge i det nordlige Midtjylland og Christian Winthers i Sydøstsjælland, men for Andersens Vedkommende vilde Kortet komme til at ligne det brogede Mellemtyskland, hvor Fyrsterne har Enclaver rundt omkring, stundom ret langt borte fra deres Stamme-

land. Fyen vilde ganske vist være Andersens Stammeland, men hans Farver vilde ogsaa være at finde i Egnen om Silkeborg, ved Vesterhavet og Skagen, ja, langt udenfor Danmarks Grænser, mod Nord og mod Syd.

— I Udlandet, i Tyskland og England vinder han sig et Navn ved Romanerne; herhjemme bliver han *bekjendt* ved dem, men endnu ikke berømt. Det danske Publicum er en Tid lang nærmest tilbøieligt til kun at smile ad den Lykke, han gjør hos det fremmede, og den bekjendte Omtale af ham i „En Sjæl efter Døden“ har sikkert været et Udtryk for den Opfattelse, de fleste af Andersens Landsmænd længe havde af ham. Den Tid var ganske vist forbi, da det kort og godt hed: „Han er for stor og aparte, og saa skal han nølles“, men endnu bestandig støder han i sin Omgang paa Folk, der ikke forstaaer ham, eller ikke vil forstaa ham, og som, naar han beklager sig herover, svarer ligesom Hønen i „Den grimme Ælling“: „Ja, forstaaer *vi* Dig ikke, hvem skulde saa forstaa Dig! Du vil dog vel aldrig være klogere end Katten og Konen, for ikke at nævne *mig*. Mig kan Du tro! Jeg mener Dig det godt, *jeg* siger Dig Ubehageligheder, og derpaa skal man kjende sine sande Venner!“ — Og er *det* Kjendetegnet, saa har Andersen altid været saa lykkelig at have mange „sande Venner“, baade af dem, der var ubehagelige af Misundelse og Nid, og af dem, der — ligesom Francesca og Fabiani — følte det som en hellig Pligt at holde ham nede. Han gaaer i Virkeligheden stadig „gruelig meget Ondt igjennem“, thi hvert lille Naalestik er for ham et Hjertesaar, og Berømmelsen, den rigtige, store Berømmelse har han endnu ikke naaet — endelig kommer den.

Forholdsvis tidlig har han givet sig i Lag med Æventyrdigtningen, men i Begyndelsen kun ligesom tilfældigt, og uden at egentlig hverken han selv eller Andre lægger nogen synderlig Vægt derpaa. Han nøies i lang Tid med gjennem Gitterporten at kige ind til „Slotshaven i sit Digterrige“ og i Ny og Næ at hente en enkelt Blomst inde fra det brogede Flor. Men efterhaanden bliver det ham fuldt bevidst, *hvor* hans Storhed ligger; Fremkomsten af de gule Hefter bliver en Begivenhed, en Begiven-

hed for Store og Smaa, og Storken bag paa Omslaget seiler for fulde Vinger Verden over, bærende hans Berømmelse paa sin Ryg.

— Æventyrdigtningen er saa gammel som selve Digtningen; den hører lige godt hjemme i Østerland og mellem Polens Is, og den vil leve til alle Tider, saa vist som kun Digteren kan vise os det lukkede Land, vi Alle drømmer om, det, der ligger inde bag Bjergene, hvor Alferne boer, og hvor Ingen har været. Hvad er det da, som gjør, at Andersens Æventyr alligevel staaer som Noget for sig, som Noget, der ikke findes Sidestykke til i Literaturen?

Først og fremmest vel det, at de i deres hele Form som ingen andre udenfor de egentlige Folkeæventyrs Kreds bærer Præget af at være fortalte. Der er over mange af dem en Stilens Kunst, som er beundringsværdig, og mange af dem har Digteren skrevet om og atter om, men ikke desto mindre virker de ved Læsningen som en Improvisation, som om de i Øieblikket var født paa Fortællerens Læber. Ikke for Intet har Andersen hentet Raastoffet til adskillige af Æventyrene fra dem, han i sin Barndom hørte ved Humleplukningen og i Spindestuen: han har bevaret Erintringen om det mundtlige Foredrags Klang og Virkning, og ingen anden dansk Digter fra vor Guldalder — Blicher i „E Bindstovene undtaget — har bragt sin Stil saa nær op ad den daglige Tale som han. Hvad enten han begynder med et Spørgsmaal som: „Har Du nogensinde seet et rigtig gammelt Træskab, ganske sort af Alderdom og skaaret ud med Snirkler og Løvværk?“ eller endnu jevnere: „Man skulde rigtignok tro, der var Noget paa Færde i Gadekjæret, men det var der ikke“, saa er man strax *in medias res*, Børn og Voxne er strax paa det Rene med, at der *fortælles*, og *det* giver paa Forhaand Digteren en Magt over Sindene, som han udnytter paa alle Maader. Han veed, at Alt, hvad vi siden faaer at høre, gjennem Sprogets Klangfarve vinder den mundtlige Troværdighed, Æventyrets Virkelighed; han veed, at han kan byde os, hvad han vil, vi undres ikke over Noget-somhelst, men finder det Hele ganske naturligt, og vi raisonnerer ikke engang *der*, hvor vi under andre Forhold ganske sikkert vilde raisonnere, thi Æventyret — og fremfor Alt det fortalte Æventyr — har sin egen Maalestok for Moral og høiere Ret-

færdighed. Naar Soldaten hugger Hovedet af Hexen, saa er det godt gjort; ellers havde han jo ikke faaet Fyrtøiet, og Fyrtøiet *skal* han have, og naar lille Claus giver sin døde Bedstemoder, som han dog har holdt saa meget af, Søndagsklæderne paa og sætter hende op i Bagsædet af Vognen udenfor Kroen og forlanger et Glas Mjød til hende, saa tænker Ingen af os paa at beskyldte ham for Mangel paa Pietet overfor den Døde, thi det er jo ved den Komædie, lille Claus tjener sine Penge, og Penge *skal* lille Claus tjene.

Andre Digtere har havt en mægtigere Phantasi, der har bragt dem større Syner, men ingen har indenfor Æventyrets Verden havt den malende Phantasi som han — det er, som om han selv maa have seet Alt, hvad han skildrer. Han maa selv, synes man, have været med Elisa, da de vilde Svaner flyver over Havet med hende, dengang da hun ved Solnedgang dybt, dybt under sig, øiner den lille Klippeø, som de *skal* naa, inden Solen slukkes „lig den sidste Gnist i det brændende Papir“; han maa have fulgt den lille Havfrue gennem Havhexens Skov, hvor Træer og Buske er Polyper, halv Dyr, halv Plante, med lange, slimede Arme som Grene og med Fingre som smidige Orme — han *maa* have været der, hvordan skulde han ellers have seet det?

Og til denne malende Phantasi kommer saa det velgjørende, burleske Lune midt i Æventyret. — Alt det Troldtøi, som den danske Folketro har skabt, stævner han sammen i „Elverhøi“: først Elverfolket selv, saa Havmanden og hans Døtre, der hver faaer en „vaad Sten at sidde paa eller noget Bedre“, Aamanden og Nisserne, Natravnen og Lygtemændene, ja, endogsaa Gravsoen, Helhesten og Kirkegrimen, der jo rigtignok „hører til Geistligheden“ og derfor egentlig ikke er af Elverkongens Folk. Og hvordan behandler han ikke Selskabet! Med en Familiaritet, en Dristighed uden Lige, en Dristighed, som culminerer, da „Helhesten faaer ondt og maa gaa fra Bordet“ — Helhesten, som hidtil af Alle, selv af Blicher, kun har været behandlet med Pietet, Helhesten, som man hidtil kun har hørt nævne med Gysen, den bliver ved de Par Ord gjort saa tam, at ethvert Barn nu tør gaa

hen og klappe den og sige: „God, gammel Helhest, bider ikke“ — saa stor er Æventyrdigterens Magt!

Men hvor høit Andersen end vilde have staaet, om han kun havde skrevet sine Æventyr om Prinsler og Prinsesser, Havfruer og Hexe, saa vilde han dog ikke have staaet tilnærmelsesvis som nu, da han ind i Æventyrets Tryllekreds tillige har draget ikke blot Dyrene og Blomsterne men Alt, hvad han overhovedet møder paa sin Vei.

Dyrefabelen er jo saa gammel som Æventyret og Digtingen; i den har Oldtiden lagt sin Livsvisdom og sin Skjemt, gennem Dyrenes Mund har man tidlig lært at sige det, man ikke turde lægge Mennesker paa Tungen, og Sommerfuglen, Træer og Blomster var alle Dage „poetiske“. Herhjemme har Holberg fablet paa Latin, Schack-Staffeldt har odet til den døende Sommerfugl, Oehlenschläger lader baade Egetræet og Sanct Hans Ormen tale, og Kaalund har digtet sine skønne „Fabler for Børn“. Men Sommerfuglen er for Schack-Staffeldt kun et Symbol, ligesom Egetræet og Sanct Hans Ormen er det for Oehlenschläger, og naar Kaalund lader Dyrene optræde, er det som oftest for enten ogsaa at symbolisere eller for at indprente Menneskene Kjærlighed til de „gode Dyr“. Andersen derimod behandler Dyrene som Realiteter, hvad ogsaa Blicher og Christian Winther gjør, men medens den sjællandske Digter indskrænker sig til at nævne og i et Parmesterlige Linier at characterisere den Fauna, han kjender fra Mark og Skov, og medens hans jydske Fælle, Jægeren, kun har givet „Trækfuglene“ Stemme, saa skjænker Andersen alle Dyrene Maal og Mæle. Og han nøies ikke med paa gammeldags Fabelvis blot at lade dem tale som Mennesker, nei, hans Dyr taler, som de paagjældende Dyr *maatte* tale, om de kunde; der er her, som næsten altid hos Andersen, midt i det Æventyrlige, en forbausende Virkelighedssans, en Evne til at opfatte og gjengive det Characteristiske under alle Former.

Fuglene er vel nok hans Yndlingsdyr, og Storken ikke mindst — dens stadige Skiften mellem Nord og Syd minder ham om hans egne stadige „Flyvelyster“. Storken bruger han som Raisonneur i „Dynd-Kongens Datter“, Spurvene i „Nabofamilierne“ og Uglerne

i „Det er ganske vist“; de danner „Choret“ — man mindes formelig om gamle Aristophanes! Men hans Fauna strækker sig langt udenfor Ornithologien, „langt paa den anden Side Haven, lige ind i Præstens Mark“ og endnu længere. Han kjender ud og ind Hund og Kat — Stuekatten og Kjøkkenkatten er Raisonneurerne i „Isjomfruen“ — han bruger Muldvarp og Markmus, Skruptudse og Snegl — hvem glemmer de „gamle Snegle“ i „Den lykkelige Familie“!

— Om Ole Lukøie hedder det, at „han rørte med sin lille Troldsprøite ved alle Meublerne i Stuen, og strax begyndte de at snakke.“ Enten har Andersen selv eiet den Troldsprøite, eller ogsaa har han baaret sig ad paa lignende Maade som Nissen hos Spækhøkeren, der om Natten, da Alle var til Sengs, „gik ind og tog Madamens Mundlæder, som hun jo ikke brugte, mens hun sov, og *hvor* i Stuen han satte det paa nogensomhelst Gjenstand, *der* fik den Maal og Mæle og kunde udtale sine Tanker og Følelser.“ Thi hvad end Andersen rører ved, Toppen eller Bolden, Flipperne eller Snemanden, saa udtaler de netop de „Tanker og Følelser“, som vi bestemt synes, de *maa* have, og handler i Overensstemmelse med dem. — Tænk paa „Den standhaftige Tinsoldat“. Han er helt igjennem den modige Soldat, baade dengang, han seiler under Rendestensbræddet, hvor Vandrotten er efter ham, og da han styrter ud i Kanalen; ja, selv da han smelter, staaer han endnu standhaftig med Geværet i Armen. Her kommer det ægte Æventyrmæssige og den lune Humor saa slaaende frem derved, at baade den Voxne og Barnet hele Tiden veed, at Tinsoldaten af gode Grunde er nødt til at være „standhaftig“ og beholde Geværet i Armen, men alligevel beundrer man det tinsoldatlige Mod og forstaaer saa godt, at Helgesen, Helten fra Frederiksstad, satte det militaire Æventyr høiere end noget andet. — Eller tænk paa „Hyrdinden og Skorstensfejeren“! *Skal* Porcelainsfigurer — zarte, kokette Figurer af Meissener Porcelain fra den gode, gamle Rococo-tid — skal de tale, saa *maa* de tale, som de *gjør* her; Hyrdinden er elskovsfuld men forsigtig, thi hun er sig sin „Skørbelighed“ bevidst, og den gamle Kineser, som ender med at falde ned og slaa sig i Stykker, saa han skal have en Klinke i Ryggen, han *maa* raisonnere, som han *gjør*, det kan slet ikke være anderledes.

Det er ikke Mennesker, der er støbt om i Porcelainsformer, nei, det er Porcelainsfigurer, der er blevet levende.

— Hvor er den afvexlende og broget, den Skat, Andersen i Æventyrene har givet os Danske og den øvrige Verden — os dog først og fremmest! Thi selv om hans Digtning er fløiet Verden om, og selv om han er den eneste af Danmarks Digtere, hvis Navn er kjendt i alle Lande, hvor der overhovedet læses, saa er han dog i Følelse og Lune, i Valg af Emner og Sceneri, ja, selv i sin Phantasi saa dansk som nogen, og fuldt ud nyde og forstaa ham, det kan vel kun hans Landsmænd. Hvor er ikke for os alene Æventyrenes kjendte Titler som en festlig Musik! „Tommelse“ og „Lykkens Galosker“, „Snedronningen“ og „Det gamle Hus“, „Den flyvende Koffert“ og „Klokken“ — *den* Klokke, hvis Klang maaske er den klingreste Romantik, der har lydt gjennem dansk Digtning — man begynder for sig selv at ville nævne nogle enkelte, og saa myldrer der i et Nu halvhundrede op for Ens Tanke! — Og „Historierne“: „Under Piletræet“ og „Portnerens Søn“, „Deilig“ og „Ib og lille Christine“! Var Andersen i sine store Fortællinger bred og stundom formløs, saa har han her til Fuldkommenhed lært baade Begrænsningens og Stilens Kunst: i mange af „Historierne“ er en hel Roman givet paa et Par Sider, man hører Vinden suse gjennem „Valdemar Daa og hans Døtre“, og Ingen glemmer fra „Bispen paa Børglum og hans Frænde“ en Duraccord som *den*: „Det er Løvfaldstid, Strandingsstid; nu kommer den isnende Vinter.“

— I mange, mange Aar forundtes det H. C. Andersen at leve som den berømte Digter, og som kun Faa nød han sin egen Berømmelse. *Det* har man bebreidet ham, smilet over i alt Fald. Men har man egentlig havt Ret til det?

Det siges jo almindeligt, at Den, der selv har erhvervet sig en Formue, holder mere fast ved den end Den, som paa lettere Maade er kommen til sin Velstand — simpelthen, fordi Den, som selv har maattet bygge sin Formue op fra Grunden af, veed, hvad den er værd, veed, hvad den har kostet. Andersen vidste, hvad Berømmelsen havde kostet ham, huskede,

hvordan han Skridt for Skridt havde maattet kjæmpe sig frem ad „Ærens Tornevei“; derfor værnede han, ængstligere end nødvendigt, om sin Berømmelse — men derfor havde han ogsaa, mere end Andre, *Lov* til at gjøre det. Lykken og Hæderen gjorde ham ydmyg og taknemmelig, men han ydmyger sig aldrig for Mennesker, han veed, hvad han selv er værd og forlanger sig respeceteret. Nu nøies han ikke længer med at seile paa Odense Aa mellem Haverne „med Guldbergs og Biskoppens Familier“, nei, paa Frederiksborg Slotssø og mellem Bjergene paa Starnberger Søen seiler han og læser sin Digtning høit for Kongerne, men i Kraft af Geniets Naadegave sidder han som deres Ligemand: han er jo Digter „af Guds Naade“, som de er Konger, han føler sig som Vorherres Lensmand i Poesiens Rige. Og saa lidt som han glemmer at tale om den Stilling, han nu har naaet, saa lidt lægger han Skjul paa sin Oprindelse, sin Fortid: idelig og idelig kommer han tilbage til den, nævner den med Stolthed og fører den som sit Adelsmærke. Han skriver om Prinser og Prinsesser, og han skildrer denne Verdens Store med Forstaaelse og Sympathi, men først og sidst hævder han gjennem sin Digtning, at det er Aandens Adel, det kommer an paa, hævder stolt og selvbevidst, at for Den, der har ligget i et Svaneæg, gjør det Ingenting at være født i Andegaarden.

Og saa troner han i sine sidste Aar som den „gode, gamle Digter“, som den fredlyste Digterpatriark, der hyldes af Alverden. Flyver han „med Storken“ til de fremmede Lande, modtages han som en Fyrste, og sidder han i Danmark, i Nyhavn, er hans Hjem et Vallfartssted; Landets Konge hævder ham der ved sine Besøg, alt, hvad der har et Navn i Aandens Verden, kommer til ham, og unge, ubekjendte Mænd banker forlegne paa hans Dør, saadan som den fattige Johannes i „Reisekameraten“ banker paa hos Kongen. Og den gode Æventyrkonge, med Digtningens usynlige Guldkrone paa sit Hoved og med Phantasiens Scepter under Armen, lukker selv op og fører den Fremmede ind i de hyggelige Stuer, hvor Hyacinterne blomstrer i Vinduet, og hvor det vidunderlige Skjermbrædt, som Enhver maa se, har en Hæders-

plads; han er saa mild og naturlig, saa opmuntrende og ligefrem, at mangen fattig Johannes gjemmer Mindet om sit første Besøg hos Æventyrkongen som en Helligdom, han ikke vil miste.

— Der gaacer Sagn om ham, endnu mens han lever, hele Sagnkredse digter Udlandet om ham. Og dog overgaaer Virkeligheden for hans Vedkommende egentlig Sagnannelsen. Baggesen havde jo spaaet, at der nok blev Noget af Drengen, som mødte op ved Siboni's Selskab, og det var slaaet til. Men den gamle Kone, som endnu tidligere spaaede, at Odense By engang vilde blive illumineret til Ære for Marie Skomagers Hans Christian, hun fik ogsaa Ret: han blev Æresborger i sin Fødeby, og Odense blev illumineret til hans Ære.

Da han saa staaer oppe i Raadhusets Sal, siger han, at det er tredie Gang, han er her; første Gang var han som Dreng heroppe for at se et Voxkabinet, anden Gang tog en gammel Stadsmusikant ham med, forat han fra Orchestret kunde betragte Borgerskabet, der dansede paa Kongens Fødselsdag, og tredie Gang, det er nu, da han selv er Centrum i Høitiden. — Paa lignende Maade udtalte den berømte tyske General v. Goeben sig om sine tre Besøg i Darmstadt: første Gang, han var der, maatte han tiggefærdig laane et Par Skilling af en Haandværkssvend til Natteløgis, anden Gang var han i Prinsen af Preussens Følge, og tredie Gang kom han i 66 som Chef for en seirrig Armee, der havde lagt Lande for sin Fod. *Det* havde H. C. Andersen ogsaa, endnu flere end den tyske General. — Og da han saa har modtaget Diplomet som Æresborger, udtaler han i sin Tak, at han maa „tænke paa Aladdin, som, da han ved den vidunderlige Lampe havde reist sit herlige Slot, traadte hen til Vinduet og sagde: „Dernede gik jeg som en fattig Dreng.“ Sammenligningen med Aladdin passer, for saa vidt som „Gud ogsaa havde forundt ham en saadan Aladdins Lampe, Poesien“, men en Aladdinsnatur, det har H. C. Andersen ikke været. Der faldt ingen Appelsiner i hans fattige Barneturban, og han staaer ikke, som Aladdins Digter, „med et Hop — paa Fjeldets Top“. Først som moden Mand og efter en Kamp, der maa aftvinge Enhver Beundring, faaer *han* den vidunderlige Lampe i sin Haand og lærer dens rette Brug, og derfor er det ikke

det mindst Store ved H. C. Andersen, at han til alle Tider vil staa som Typen paa den maalbevidste, ubøielige Energi:

— Det er en Lykke for et Folk at være religieust opdraget, og det er en Lykke at være historisk opdraget; men det er ogsaa en Lykke at være poetisk opdraget, tidlig opdraget til at have Saa for Poesiens evige Herlighed. Og *er* det danske Folk fra Barnsben af vænnet til at have Øre for Digtningens Klang og Øie for dens Syner, saa skyldes det mere end nogen Anden H. C. Andersen. Han er den første Digter, et dansk Barn stifter Bekjendtskab med:

„Lampen brænder, Moder syer,
Fa'er, han læser Æventyr;
Prinser og Prinsesser smaa
Se vi om paa Teppet gaa,
Alfer danse, Trolde buldre,
Tinsoldater staa og skuldre.“

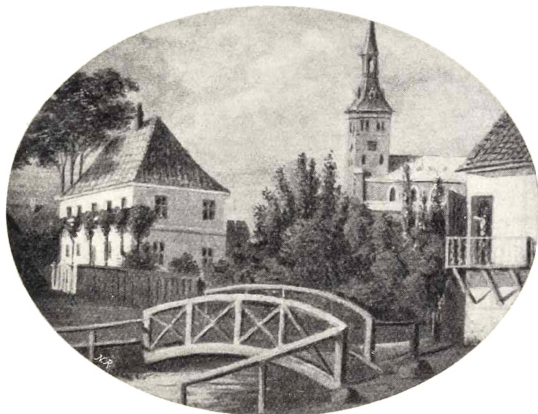
(Johan Krohn.)

Hvem af os har ikke fra Barndommens Dage bevaret Mindet om en saadan Høitidsstund, naar Bogen kom frem, og hele Æventyrets Vidunderverden løftede sig ud fra dens Blade! Og hvilken Fryd er det ikke for den Ældre blot at blade i hans rige Billedskat og ved en enkelt Linie at kunne sættes tilbage i Barneaarenes tabte Trylleland! — Det er en Fryd i Slægt med Asernes, da de i det duggede Græs finder de Guldterninger, med hvilke de legede i Tidernes Morgen.

-- Ære være den Digter, hvis Værker kan følge et Folk fra Barndommen gennem hele Livet!

HANCK: Munkemølle.

BARNDOMSHJEMMET

Det gør ikke noget at være født i en Andegaard, naar man har ligget i et Svaneæg. Det er saa sandt, at det er blevet et Ord-sprog. Det vil sige: det er netop saa sandt, som den Slags Sandheder plejer at være. Det er nok ikke alle store Evner, der har haft godt af at vokse frem under smaa Vilkaar. Men der er dem, der har haft det. En lille By har mere end en Gang vist sig at være et godt Voksested for en betydelig Mand; der er endogsaa Folk, der tror, at det rette Middel til at gøre Menneskene smaa er at gøre Byerne store. De smaa Forhold kan paa dobbelt Maade paavirke en kraftig Aand, ved at ægge og drive ham fra det smaa til det store eller ved at binde ham til sig, saaledes at han fra Højden af sin Udvikling bøjer sig imod sit Udspring og lærer at se stort paa det smaa, at genfinde, som det gaar i Eventyret, en Verden i en Andegaard.

Paa begge Maader er det kommet *H. C. Andersen* til gode, at han har tilbragt sin Barndom i et fattigt Hjem i en lille Købstad, som Odense var for hundrede Aar tilbage. Skønt baade han selv og hans Bøger er kommen videre ud i Verden end nogen anden dansk Skribents, er han dog for bestandig bunden til dette Hjem og dette Sted.

Sammenligner man hans Barndom med Oehlenschlägers, den danske Digter, som han ligner mest, og fra hvem han aandeligt nedstammer, vil man se, hvad dette Forhold har betydet. Ogsaa Oehlenschläger var udpræget Hjemmemenneske, i sin højeste Aandsytring bundet til sit Hjem og bestemt ved sin Barndom. Ogsaa hans Hjem var fattigt; han har selv i sit Liv erfaret og i sin Digtning mange Gange villet vise, hvor sælsomt det, som man kalder det smaa, er Betingelsen for det store. Men se nu Forskellen. Oehlenschlägers Hjem var vel en fattig Rede, men Reden stod i et kongeligt Slot, omgivet af majestætisk store Haver, hvor der den ene Del af Aaret var et mylrende Liv og i den anden en tankevækkende Ensomhed, paa Grænsen af en stor Stad. Man kunde sige, at af et saadant Hjem *maatte* der komme en saadan Poesi. „Stilhed og Storhed, I tvende Gudinder, først har I opdraget Sangerens Bryst!“ siger han paa sit Mytesprog i Digtet om sit Barndomshjem. Derfor laa hans Hjem saa højt, paa Bakken, der beherskede en Hovedstad, for at hans Hu skulde højne sig derefter som et Heltedigt.

Men Andersens Hjem i en Fattigmandsgyde i Udkanten af en lille Købstad aabnede ikke Udsigt i noget Heltedigt, men i Eventyret, d. v. s. i den levende Idyl, som *hans* Eventyr er. Det er Forskellen mellem al tidligere litterær Idyldigtning og den moderne Idyl, som hedder „Andersens Eventyr“, at først hos Andersen er Idyllen ret *levende*, ulitterær, sanset fra inden af og ligesom groet i Sjælen.

Ved Andersens Barndomshjem var der ingen Bøge som ved Oehlenschlägers. Bøgen er Oehlenschlägers Træ. Han er ikke blot den første, som har forstaaet den, han *er* selv som Bøgen: med

sin Rejsning og sin Runding, sin bløde Styrke. Andersens Træer, Eventyrets Træer er Fattigmandstræerne, der groede ved hans Hjem: Pilen og Hylden, især den sidste, der dufter, naar den blomstrer, ligesom Linden. For Oehlenschläger er Hylden et sørgeligt Træ som Cypressen for Sydboen, i „Aladdin“ staar Hyldetræet paa Morgianes Grav; han bliver beklemt, siger han,

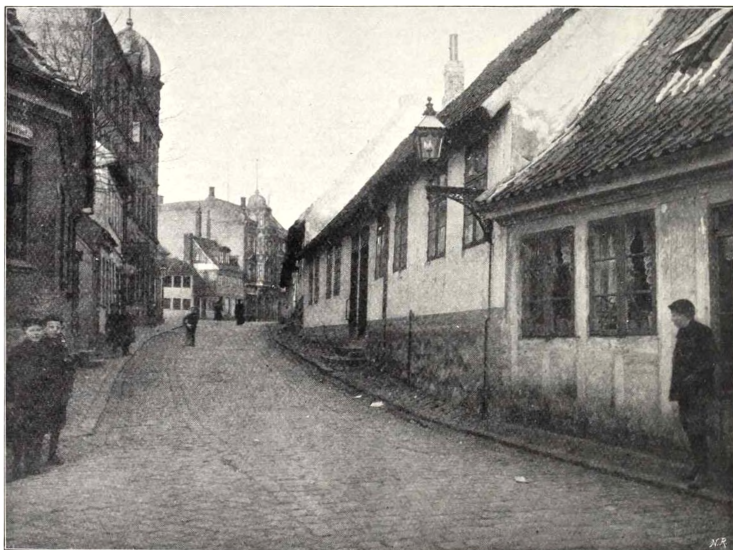
Naar den mørke Hyldebusk
Dufter over Graven,
Og naar Regn og Slud og Rusk
Falder tungt i Haven.

For Andersen er den Livets Træ, fordi den er Hjemmets Træ:

Imellem Havens Buske
I Solskin, Regn og Rusk
Med store Blomsterduske
Staar der en Hyldebusk.
Dens Duft har sødt i Gemme,
Hvad i mit Hjerte bór;
O Hyldebusk! mit „Hjemme“
Er kun der, hvor Du gror.

Hans Have var ingen kongelig Park, men et Bed med et Par Hække. „Haven har kun en Stikkelsbærbusk, *men den er saa god som mange.*“ Det er hele Sagen, Eventyrets Filosofi. De er nok symbolske, disse Eventyr, men ikke anderledes, end at de forlanger, at man skal forstaa, at det enkelte ikke betyder det hele, men virkelig *er* det hele. Har jeg en Svibel i min Stue, har jeg hele Foraaret og kan blive glad i Sindet og ren i Hjertet ved at se det. Vi gør os Bekymringer for mange Ting og glemmer, hvad der ligger lige for Øjnene. Hvilken Lykke for vore Børn, hvis Morskabsbøger er illustrerede Pragtværker — og for os selv med, hvis daglige Læsning er noget ganske andet — at eje disse Eventyr, hvor Livet gror af en Kasse med Purreløg og en enkelt Ært. Vil man have et Forfatterbillede til disse Eventyr, saa er der i „Mit Livs Eventyr“ et, der er bedre end „Manden“ i Kongens Have. Det er Drengen, der sidder i Gaarden under et Telt, han har lavet sig af sin Moders Forklæde til Skærm mod Solskin og Regn, og stirrer ind i Stikkelsbærbuskens Blade. Der lærte han ikke blot,

som han selv mener, at drømme, men at se, at følge med Tingene, som de er, fra Roden af, og forstaa deres Udvikling. Og det er det allerbedste, *Sandheden* i Eventyret.

Munkemøllestræde.

Gik han saa ud af Haven ned ad Strædet, var det, det rigtige Eventyrland begyndte. Fra Huset, hvor han boede, skraaner Strædet — Munkemøllestræde hedder det — lige ned til Aaen. Han kunde ogsaa komme der ad en Sti fra Haven. Der skyllede Vandet over den gamle Møllens tre store Hjul, men naar Slusen blev lukket, blev der tør Bund, Fiskene sprællede i Pytterne, og de fede Vandrotter kom frem for at drikke, til Hjulene atter kom i Gang og Aaen fyldtes. Saadan et Sluseværk er der ogsaa i Eventyrenes Fantasi: Vandet løber af og Bunden bliver synlig, man ser Tingenes Rødder og gør Bekendtskab med Jordens Kælderbefolkning.

Over Broen kom han ind paa det smalle Land mellem de to Aaløb. Her var Pile og en hel Skov af Skræpper, som man ordentlig kunde blive horte i — ligesom i Eventyrene. Her drømte han ved en Bugt af Aaen som Christian i „Kun en Spillemand“: Boblerne var Stjernes kud fra Dybet, Vandfladen et Verdenshav, Frøen et Uhyre, de sorte Huller under Grønsværet gyselige Klippehuler. Eller han lavede sig Dukker af Blomsterne, et Skræppeblad var Damens Skørt, en vild Rose Ansigtet o. s. v. og begravede dem ganske alvorligt og drømte saa om Natten, at de smaa Blomster-Mænd og -Koner krøb op til ham i Sengen og sagde: „Du skal give os en Sjæl!“ Han har jo virkelig gjort det.

Et lille Stykke længere nede gik et Led ind til Mosen, den store Munkemose, hvorfra Taagen paa de varme Sommeraftener drev langt over Engene ud til Fruens Bøge. Det var Mosekonen, der bryggede. Det er underligt med den Mosekone, hedder det i et af Eventyrene, at man virkelig slet ikke ved andet om hende, end at hun brygger. Det skulde han nu ikke klage over; havde man vidst mere om hende og hendes øvrige Familie, Aamanden og Hyldemor og Ole Lukøje, saa kunde det jo rigtignok være blevet en smuk Mytologi, men saa havde Andersen ikke kunnet gøre noget Eventyr af det.

Herude traf han en af sine bedste Venner for hele Livet, nemlig Storken. Det er hans Fugl, en gammel Nordbo vilde kunne kalde den hans Fylgje. Han lignede den allerede paa Skikkelsen med sin kantede Krop og sine lange Ben og ikke mindre ved sin Natur og sin Levevis. Som den holdt han af „at trække“, at holde sit Liv svævende over to Verdensdele; ligesom den var ogsaa han en underlig Blanding af Nord og Syd, saa fremmed som en Ægypter og saa dansk som en Landsbykirke.

Paa denne Side af Aaen gik en Sti bort fra Byen mellem to Rækker Popler fra „Nonnebakken“, som den Gang var det eneste Hus derude, og ud over Markerne. Stien mellem Aaløbene, hvor han opholdt sig mest, fordi hans Moder ligesom de andre Vaskekoner havde sit Tosted der, kaldtes „Filosofgangen“, men dette var „Kærlighedsstien“, her plejede Kærestefolkene at spadsere. For Drengen var her aabne Marker at se paa, og, hvad der nok har

moret ham mere: Grøfter med et Myr af Blomster og Insekter. I Eventyret er de rigtige Blomster altid fra Grøftekanten.

Hundrede Aar før Andersens Eventyr, havde en Digter, der lignede ham, opfattet et Stykke Natur af samme Slags som denne — maaske den samme — paa en ganske lignende Maade. Jeg tænker paa Fynboen Ambrosius Stubs bekendte Foraarsvise „Den kedsom Vinter gik sin Gang“, hvori der er det samme levende Lune som i Eventyrene. Ligesom Stubs Digt fra den alt andet end naturlige Paryktid nu synes os at være den Kilde, hvoraf den senere danske Lyrik har sit Udspring, saaledes tilførte Andersens Eventyr den danske Litteratur i en overvejende kritisk og udpræget litterær Tid, en Papirperiode, en ny Forfriskelse, hvis væsentlige Følge, den opladte Sans for det smaa i Naturen og i Sjælen, endnu vedvarer. Andersen har selv i en af sine fine og træffende „Vignetter til danske Digtere“ sammenlignet Stubs Poesi med et Æbletræ, der ikke kan udfolde sig rigtigt, fordi det mangler Solskin, hans egne Eventyr er da som det fuldt udsprungne Træ, „Foraaret selv i sin dejligste Aabenbarelse“. Det er en meget fin og — i al Fald i sin Oprindelse — ejendommelig fynsk Poesi:

Se Navnet *Fyn* betyder *fin*!
Og vil saa meget sige,
At Fyn det er en Have fin
For hele Danmarks Rige.

Det er en meget dristig Navnefortolkning; men historisk set har det sin Rigtighed. Dersom der engang skulde opstaa en egen *fynsk* Skole i den danske Litteratur ved Siden af den allerede bestaaende sjællandske og jyske, saa vilde den i al Fald ikke mangle Grund at bygge paa.

Men Andersens Forhold til Hjemmet var paa ingen Maade saadan en ren Idyl som f. Eks. Ingemanns. Det er heller ikke muligt at anbringe ham som „fynsk Digter“ i et lignende Forhold til Ambrosius Stub som Oehlenschläger til Ewald, saaledes at den ene var død i Skyggen, som han siger, for at den anden kunde leve i Solskin. I Stedet for et saadant historisk Taknemmeligheds-

Forhold til Forgængeren, som man kan affinde sig med ved et smukt Vers, følte Andersen sig altid i et meget personligt og meget smerteligt Afhængigheds-Forhold til sit Hjem og sine Forældre. Var de ulykkelige, hedder det i „Mit Livs Eventyr“, for at jeg kunde blive lykkelig? Og naar han huskede sig selv, som han gik der ensom omkring som en særsindet Dreng, en Drømmer og en Synsk, som mange ansaa for halv eller hel gal, blev han angst for, hvad dette kunde have ført til, hvis Lykken ikke havde været ham god. „Han maa enten blive en sjælden Kunstner eller et usselt, forvirret Væsen,“ siges der om Christians Barndomsliv i Svendborg i „Kun en Spillemand“. Andersen havde længe Sky for at komme til Odense. „Jeg føler mig mere fremmed der,“ skriver han i Anledning af et kort Besøg fra Glorup i 1845, „end i nogen af Tysklands store Byer.“ Et Par Aar senere kom han, ligeledes fra Glorup, ind for at se paa Skyttelavet. „Dybt Indtryk gjorde paa mig en stakkels, halvfjøllet Knøs uden for mine Vinduer, hans Ansigt var ædelt formet, Øjnene glansfulde, men der var noget forstyrret i den hele Person, og Drengene drillede og jagede ham.“ Han kom til at tænke paa sin Barndom: „Om jeg var bleven i Odense, sat der i Lære, om ikke Tid og Forhold havde sløvet de Fantasiens Kræfter, som da saa mægtig fyldte mig, eller jeg ikke havde lært at smelte sammen med hele min Omgivelse, hvorledes var jeg maaske da bleven betragtet?“ Uden at forstaa denne *Angst* forstaaer man slet ikke Andersen, den Forening af Glans og Skygge, det Aprilssind, der var i ham, hans umaadelige Ærgerrighed, hans sygelige Fortabthedsfølelse. Det er en Sjæl, der af Frygt for at gaa til Grunde i det smaa, i dets frygteligste Skikkelse som Usselhed og Vanære, kæmper sig frem til Frihed og Storhed. Han *maatte* have Solskin for ikke at føle sig i Mørket.

Med et stærkt Udtryk kunde man forsvare at sige, at hele H. C. Andertens Familie med en enkelt Undtagelse var gal. I al Fald var der i denne Slægt kun et rigtigt fornuftigt Menneske. Det var Farmoderen. Det glædede Andersen at tænke paa, at denne fine gamle Kone var „en født Nummesen“, og at hendes

Mormoder havde været en tysk adelig Dame, der var løbet bort med en Komediantspiller. Og det vilde vist slet ikke have moret ham at erfare (se *G. L. Wad: Om H. C. Andersens Slægt* i Personalhistorisk Tidsskrift for 1902, hvorfra de fleste af de følgende personalhistoriske Oplysninger er hentet), at Anne Cathrine Nommensdatters Fader var en ganske borgerlig Person, en i Odense indflyttet holstensk Handskemager, og hendes Moder født paa ganske regelmæssig Maade som Barn af et Par ludfattige fynske Almuesfolk. I „Mit Livs Eventyr“ fremstilles denne Farmoder som en stille og højt elskelig gammel Kone, der havde prøvet Livet tungt, med milde, blaa Øjne og en fin Legemsbygning. Det var vist hende, der havde det Mundheld: Hold paa dig selv og Vorherre! som Andersen oftere fik Brug for i sit eget Liv og i 1864 vilde lære sit Fædreland. Hun er den rare Bedstemoder i Eventyrene og vistnok undertiden Moderen med. Ved hans Bortrejse fra Barndomshjemmet, da han saa hende sidste Gang, var hendes smukke Haar blevet ganske graat — som i Historien om en Moder —, og hun græd, hvad hun ellers ikke plejede, saa hun ikke kunde sige et Ord. Dersom man kunde tænke sig en Gruppe af Andersens Barndomsliv efter Mønstret af Leonardos Billede af de to Kvinder med Barnet (hvad der jo rigtignok har sin Vanskelighed), saa vilde der i al Fald være *den* Lighed, at Bedstemoderens Øjne var de moderligste.

Hendes største Sorg var den stakkels sindssvage Mand, hun havde. Han hed Anders Hansen, kaldet Tras, havde været Skomager paa Landet og vistnok ret velstaaende, var saa i nogen Tid Svend paa et Værksted i Odense, indtil han til sidst blev saa forrykt, at han ikke kunde gøre noget ordentligt Arbejde. Han snittede saa Figurer af Træ og gik rundt paa Landet og solgte dem. I Odense raabte Drengene paa Gaden efter den gale Tras fra Killerup. Paa Hovedet havde han en Træhat, som han selv havde drejet. Han gik gerne, som han vadede, han troede, han gik over det røde Hav. Til Sønnesønnen talte han kun *en* Gang og sagde da *De* til ham. Hvis det var den Tiltale, som i „Kun en Spillemand“ en gammel gal Kone retter til Christian: „Er De ikke en Søn af den hellige Lazarus?“ kan man godt forstaa, at Drengen var bange for ham. Naar Hans Christian fortalte Folk

sine Syner og Aabenbaringer, og det hed: Han er gal som hans Farfar! løb det ham koldt ned ad Ryggen. Noget var der om det. En Gang løb Drengen rundt med et Kalvehoved, han havde faaet af en Slagter. „Vil I se noget mærkeligt for to Skilling?“ spurgte han og lettede paa Tørklædet, saa man fik Kalvesnuden at se. „Det var nu saa meget mærkeligt, syntes han,“ sagde den gamle Kone, der kunde huske det, og kneb Øjnene sammen.*) Der er mange saadanne Kalvehoveder i Eventyrene. Dersom det ikke netop var Poesi, kunde man gerne tro, det var Galskab. Fra den gale Mand, der skar i Træ sælsomme Billeder, Mennesker med Dyrehoveder, Dyr med Vinger og forunderlige Fugle, er der ikke noget stort Skridt til Drengen, der laver Blomstermennesker og sørger over ikke at kunne give dem en Sjæl, og derfra til Eventyrdigteren, er der atter ikke længer, end at man kan øjne Forbindelsen. Ikke blot sit ejendommelige Talent til at klippe fantastiske Figurer ud af Papir synes Andersen at have arvet fra sin Farfar, ogsaa hans digteriske Geni synes i Slægt med hans Galskab.

Faderen havde det paa en anden Maade. Han var tungsindet. Drengen saa ham kun smile, naar han læste højt af Holberg eller „Tusind og en Nat“ — to af de vigtigste Forudsætninger for Sønnens Eventyr. Han er den af Familien, man helst vilde kende noget rigtigt til, men af „Mit Livs Eventyr“ faar man kun lidt at vide. Han døde i 1816, da Drengen var elleve Aar gammel. Han var gal, hedder det, og hans Galskab bestod i en Tilbedelse af Holberg (!) og Napoleon. Men den, der opgiver dette (General Holten i sine Erindringer), har aldrig set ham og sammenblander ham med Farfaderen. Hvad der pinte Hans Andersen, var vist ikke saa meget noget Fantasteri som Følelsen af, at hans Intelligens ikke var bleven udviklet. Han var sindrig og nævenyttig, altsaa et „Sjeni“ i dette Ords folkelige Betydning, og lavede det nydeligste mekaniske Legetøj til Drengen. Han var ogsaa usædvanlig tænksom og mere grublende end drømmerisk.

*) Dette og endnu et Par Træk af Odense-Traditionen i det følgende er meddelt mig af Frøken Sophie Bream.

Naar han havde siddet en Tid og læst i og grublet over Bibelen, kunde han lukke Bogen i og udbryde: „Christus har været et Menneske som vi, men et usædvanligt Menneske,“ eller: „Der er ingen anden Djævel til end den, vi har i vort eget Hjerte“ — Udtryk, der vistnok stemte godt med Tidens oplyste Tænkemaade i Almindelighed, men som dog nok i hans Mund var en sely-erhvervet Visdom, der fik Konen til at tage paa Veje af Forførelse og Barnet til at bede Vorherre om Naade for Faderens slemme Synd. I Skoven, hvor han plejede at gaa om Søndagen med sin Dreng, sad han ganske stille og spekulerede, mens Barnet legede. En Dag havde en Latinskoledreng, der kom for at faa Maal af et Par nye Støvler, udbredt sig til ham over sin Læsning. Den Vej skulde jeg ogsaa have gaaet, sagde han med Taarer i Øjnene, kyssede Sønnen heftigt og var stille hele Aftenen. Af Lyst til at se fremmede Forhold blev han i Napoleonskrigen Soldat, men kom ikke længere end til Holsten, da Freden blev sluttet. Han var derefter bestandig syg og døde et Par Aar efter. I Romanen „Kun en Spillemand“ er Christians Fader en fri Fantasi over Digterens egen. Han græder i Søvne om Natten af Længsel efter fremmede Lande og tæres hen, som om en derude „havde sat Gryden paa at koge efter ham“ (læs ogsaa Eventyret „Hvad gamle Johanne fortalte“); da han kommer af Sted som Soldat, er han som forvandlet og synger sit „Reise zu Fuss!“ som Andersen selv saa mange Gange siden. Maaske der ogsaa i Billedet af den dæmoniske Gudfader i denne Bog er nogle Træk af Faderens Sindssygdом, saaledes som Sønnen vel kan antages at have romantiseret denne forsmægtende Intelligens, som han vist ikke helt har forstaaet. I al Fald har Andersen, da han skrev „Kun en Spillemand“, bestandig haft Faderen i Tankerne. „Flæbet“, som Soren Kierkegaard sagde, i denne Bog kommer af, at Stoffet ligger ham for nær: det er Faderens sørgelige Skæbne, som han frygter for skal gentage sig i Sønnens, eller som dog er fuldblundet til Frelse for Sønnen. Det rammer paa en afgørende Maade Forholdet imellem dem, naar Christians Fader, der selv maa tage til Takke med den lille aarlige Sommerudflugt til Taasinge, siger

med et lille sørgeligt Smil: De lange Rejser, ja dem kan Drengen gøre! *Han* kom jo ogsaa til det.

I den samme Roman siger Moderen, Maria, et Sted til sin Mand: „Ingen holder dog af dig som jeg, og Drengen er din egen, det ved jeg med en frelst Samvittighed.“ Læseren undres noget ved den sidste Forsikring, som han efter Bogen selv maa anse for ganske overflødig. Forklaringen ligger ogsaa uden for Romanen. Maria er, efter Andersens egen Opgivelse, et Billede af hans egen Moder Maria, og han har vistnok, da han skrev den, vidst, at *hun* kunde have nogen Grund til at udtrykke sig saaledes.

Flere Aar før Pigen Anne Marie Andersdatter ægtede Hans Andersen, hvem hun to Maaneder efter Brylluppet fødte Sønnen Hans Christian, havde hun uden for Ægteskab født en Datter, Karen Marie, som efter Faderen, en Pottemagersvend, der oftere findes udlagt som Barnefader, fik Navnet Rosenvinge. Hun var omtrent 15 Aar ældre end sin toogtyveaarige Mand. Sønnens skaansomme eller eventyr-uskyldige Udtryk paa den første Side af Levnedsbogen, at hun var „uvidende om Verden og Livet, men fuld af Hjerte,“ kan da ikke godt betyde andet, end at hun i sin Ungdom havde været en letsindig, men i Grunden god Pige.

I „Mit Livs Eventyr“ faar man endnu mindre at vide om hende end om Faderen. Men i „Improvisatoren“ og „Kun en Spillemand“ har Sønnen, som han selv siger, givet hendes Person ighed i to forskellige Opfatninger. Maria i „Kun en Spillemand“ har samme Alder som Andersens Moder, da han var Barn, Domenica er en gammel Kone, som Moderen var det, da hun døde, et Par Aar før „Improvisatoren“ blev digtet.

Marias Natur er en Blanding af en kærlig Moder og en retskaffens noget haard eller grov Madamme. Man kan sikkert antage, at i Virkeligheden har Madammen været den mest fremtrædende. Saadanne moderlige Opmuntringer, som „Du er et Piv“ eller „Ja, du er din Fader op ad Dage!“ har det vist ikke manglet paa i Marie Tras' Opdragelse. Og en Replik som: „Vorherre ved, efter hvem han har det Ansigt!“ passer meget godt i den forhenværende Landsbyskønheds Psykologi. Saadanne og lignende Ud-

talelser, der uden store Forandringer kunde gaa over i Eventyret om den grimme Ælling, har Drengen nok ofte maattet høre. Hans Moder var vist ikke gal, for saa vidt som hun ikke havde Skade paa Forstanden, men hun var eller kunde blive „gal og bandsat“ som hun dog ogsaa nok kunde have nogen Grund til. Af dette er der intet i „Improvvisatoren“, men lutter kærlig Omhu og snaksom Moderstolthed, saaledes som Tønen da ogsaa er i de Breve, som Andersen i de senere Aar havde faaet fra sin Moder. De er skrevet efter Diktat og Udtrykket er ikke altid hendes eget. Saaledes hører man paa en meget levende Maade hendes eget Mæle igennem Skriverens Stil i følgende Vending (af et Brev fra 1824): „Du har stor Synd, at du saarer mit ømtfølsomme Moderherte med din lange Tavshed, da du ved, at jeg, naar du rigtig tænker dig om, aldrig har nægtet dig noget, om det har været mig nok saa besværligt at skaffe det til Veje. Og den Gang kunde du ogsaa let fornøjes, da du var tilfreds med nogle Kartoffler. Gud, Hans Christian! de Dage kan du saa rent glemme og ikke erindre din Moder med noget Brev fra dig“. Saaledes omtrent taler ogsaa Domenico: „Du var et godt Barn, du vil blive det og aldrig glemme mig og stakkels Benedetto! O Gud, endnu kan en Ret stegte Kastanier gøre dig lykkelig!“ Ligesom Antonio senere, da den gamle Kone er død uden at have set ham, ikke kan tilgive sig, at han har været saa forsømmelig med at besøge hende, saaledes klagede Andersen selv efter Moderens Død, under hans Fraværelse i Udlandet 1833, over at han ikke havde været eller gjort nok for hende. Men ogsaa Moderen klager. Hendes sidste Ord til Sønnen er meget forskellige fra Marias barnlige og taknemmelige Farvel til Livet i Romanen. Hun beder ham (i et Brev af 27. Februar 1833) om Penge til et Par Sko og en Særk, da Markedet nu forestaar, og hun ønsker at gaa til Herrens Bord. Eller maaske dette Brev ikke er det sidste, men et andet, som hun selv har skrevet, og som aftrykkes i Bogen om H. C. Andersen og det collinske Hus saaledes: „Jeg takker for di Penge Som du sendte Guldbergs Di lo kjøbe Læret til en Særk til mig men i mit Liv har jeg aldrig eiet Saa grov en Særk det var Som det groveste Sægetøi . . . hva du har bedt mig om Skal jeg nog la være men at

misondelig Mennesker skildrer mig Saa Slet kan jeg [ikke] gjøre ved. Bepsningsanstalten har nu begyndt og jeg faaet Ma engang Det er jo kun tønt men Saa har det dog navnet af varm Ma.“

Hvad de misundelige Mennesker har sagt om hende er ikke svært at gætte. Da Sønnen var taget fra hende og ogsaa hendes anden Mand — der iøvrigt var omtrent tyve Aar yngre end hun — var død et Par Aar efter Brylluppet, og hun hjergedes sig ved at vaske for Folk, var hun begyndt at drikke og var til sidst ganske forfalden. Naar hun havde faaet Brev fra Sønnen, plejede hun at gaa op paa Løveapoteket, hvor Provisoren læste det for hende. Naar der saa stod noget om ikke at drikke mere, begyndte hun at bande og gale: Den skidte Knægt, hvad kommer det ham ved! Andersen søgte en Gang at faa hende bort fra Byen til Vejlbj ved Middelfart, men opgav det, for at hun ikke skulde komme Brændevinsboderne i Skipperbyen for nær. I 1825 var hun blevet Lem i „Doctors Boder“, en under Hospitalet hørende Afdeling, og det lykkedes ham ikke at skaffe hende en Plads paa selve Hospitalet. Det sandeste Eftermæle, han har sat hende, er sikkert nok Historien „Hun duede ikke“. Det er hans eget Livs „Historie om en Moder“. Han fortæller selv, at Kernen i den er noget, som han en Gang i sin Barndom har hørt sin Moder sige om en forfalden Vaskerkone, om hvem alle Mennesker sagde, at hun duede ikke. Døm ikke saa haardt — sagde da hans Moder — den Stakkel slider og slæber, staaer i det kolde Vand og faar tit i flere Dage ikke varm Mad, hun maa have noget at holde imod med, det er vel ikke det rette, hun tager, men hun har ikke bedre! Hun har gaaet meget igennem! honnet er hun! sin lille Dreng holder hun ren og pæn. — Det er muligt, at Moderen sagde saaledes, men det er sikkert, at det er om hende, Sønnen nu gentager det. Den „lille Begivenhed“, som han selv siger, der bragte ham Moderens milde Tale i Minde, var vistnok — hans egen Fremstilling af hendes Liv og Personlighed i „Mit Livs Eventyr“.

Endnu mere Uro end Moderen voldte ham en Tid lang hendes Datter, hans Halvsøster. Medens han var i Huset hos Rektor Meisling i Slagelse, blev han en Dag ude af sig selv af Frygt for,

at en ny Pige, Familien fik fra København, skulde vise sig at være hans Søster. „Gud, hvor har jeg det ikke daarligt,“ skriver han i den Anledning i Dagbogen og tilføjer næste Dag med lettet Hjerte: „Denne Gang bedrog min Anelse mig, jeg kender slet ikke Pigen“. Han har her, hvor hans Stilling i Forvejen var vanskelig nok, frygtet, at hans Søster skulde gøre ham Skam og vistnok ikke uden Grund. Straks efter at han er kommen fra Odense til København — altsaa før Opholdet i Slagelse — spørger han Moderen om denne Søster og faar til Svar: „Din Søster er i København, jeg ved ikke hos hvem, men du behøver ikke at gruble over hverken hendes Dyd eller Ungdommelighed; thi det er alt-sammen vel bevaret her i Odense.“ Det lyder ikke netop beroligende. Maaske hun var en hæderlig Pige, men rimeligvis er hun gaaet til Grunde. Jeg har forgæves søgt hendes Navn i Politiets Bøger. Andersen omtalte hende ikke med et Ord i sit Levned.

Hvor optaget Andersen har været af denne Søster, ser man af Romanen O. T. Som han her har skildret den elskværdige og kyske Eva, der til sidst viser sig at være Ottos Søster, saaledes var den Søster, som han ønskede sig, men som den raa og hæslelige Sidsel, hvem Otto maa anse for sin Søster, er, saaledes frygtede han, at hans egen Søster var, sunket til Bunds i det Liv, hvorfra Eva reddes. Som Otto er besat af den faste Forestilling, at Søsteren vil komme frem af Mørket til hans Fordærvelse, har han været det selv. Som Otto i mørke Timer føler det som et Roy, at han er draget op i Lyset, medens hun maa blive i Mørket, saaledes har han ogsaa selv følt det: „Min Søster! min stakkels tilsidesatte Søster, hun som havde samme Ret til Aandsudvikling som jeg, hvor frygter jeg for dette Møde! det vil blive bittert! bort maa jeg, bort vil jeg! her kvaales Livet! jeg har jo Formue! jeg vil rejse. Det levende Frankrig vil forjage Grillerne, og saa er jeg borte, langt fra Hjemmet. Næste Foraar er jeg en fremmed ude mellem fremmede.“ Først da Sidsel er død, føler Otto sig glad.

Saaledes var H. C. Andersens Hjem. Er det et Under, at han følte derfor, som han gjorde — en Kærlighed, der fik ham til at

bøje sig imod det ringe og fattige Liv, hvor han først havde hjemme, og trykke det til sit Hjerte — en Angst, der jøg ham fra det, ud imellem fremmede, ind i andre Forhold, større, lysere, for at han ikke skulde knuses i Mørket. Hvor skulde han selv med de Forudsætninger kunne være blevet anderledes, end han var: forfængelig for Mennesker, ydmyg for sin Gud, grisk paa Lykke, ræd for Modgang, „holdningsløs“ som man siger, — ja, hvor skulde han have faaet Holdning fra? *Den* kan have det, der er kommet af godt Folk og har tjent sig hæderlig frem ved Pennen, han ikke — han, der var reddet som en Brand af Ilden. Han var rigtignok ikke, som man i sin Tid kaldte ham „Helten af anden April“ — Gud hjælpe os for saadanne Helte! Men et Aprilsbarn var han, luneful, stemningsspillende. Og saadan blev hans Digtning: Sol og Skygge. „Improvisatoren“ og „Kun en Spillemand“ og den sørgelig lystige Eventyrverden — den nordiske Himmels og det danske Sinds taaresmilende April, der brød frem som en Straale i Mørke i det usle Barndomshjem i Odense og gik som en Solskinssky over Verden med *H. C. Andersens* Navn.

VILH. ANDERSEN.

HANCK: Marieløb med Kanalen.

H. C. ANDERSENS UNGDOMS-KJÆRLIGHED

Efter at H. C. Andersen var bleven Student 1828 og i Løbet af det næste Aar havde udgivet sin Debutbog „Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager“, havde faaet sin første Komædie „Kærlighed paa Nikolaj-Taarn“ opført samt ved Juletid 1829 sendt sin første Digtsamling i Trykken, — efter at han altsaa havde forsøgt sig i den episke, dramatiske og lyriske Kunst og vundet Bifald hos Publikum i dem alle, besluttede han at bruge sit første Honorar til en Rejse. Andersen er straks og helt sig selv; det er ogsaa senere altid med Rejser, han opmuntrer og lønner sig selv, naar Heldet har fulgt ham, eller naar et større Arbejde er fuldendt.

Rejsen 1830 gik til Jylland og Fyen. Andersen vilde, som han siger i Selvbiografien, lære sin Fødeø lidt nærmere at kjende. Efter

en Rundtur i Jylland slog han sig ned som Gjæst paa Landstedet *Mariehøj*, som ejedes af Bogtrykker Iversens Enke, et lille Æventyr-Slot i Nærheden af Odense med Have, fuld af Indskrifter og Vers, og med et Dukketränk ud mod Kanalen, hvor Skibene gik forbi. Mellem en Skare af unge Piger*), Madam Iversens Børnebørn, levede den unge Digter nogle lykkelige Uger; han blev naturligtvis fejret og forkælet; Livet laa, siger han selv, solbestraalet for ham; han skrev humoristiske Digte og gjorde Forarbejder til en historisk Roman. Men dette Liv med dets Adspredelser og Arbejde fik en uanet Afslutning, da langt dybere Strengte i hans Sjæl blev strøget i Sving af hin store Troldmand, Digteren senere har skildret under Navnet „den uartige Dreng“.

I sin Levnedsskildring siger Andersen om den Oplevelse, her skal fortælles, kort og forbeholdent: „Jeg kom paa min Sommerrejse til en af de mindre Købstæder i et rigt Hus; her opgik pludselig saa heftig en ny Verden for mig, saa stor, og dog rummes den i fire Linier, jeg da skrev:

„To brune Øjne jeg nylig saa,
I dem mit Hjem og min Verden laa,
Der flammede Snillet og Barnets Fred, —
Jeg glemmer dem aldrig i Evighed“.

Vi mødtes igjen senere paa Høsten i Kjøbenhavn. — Nye Planer for Livet fyldte mig; jeg vilde opgive at skrive Vers, hvad skulde de kunne føre til? Jeg vilde læse for at blive Præst; jeg havde kun én Tanke, og den var *hende*, — men det var Selvskuffelse, hun elskede en Anden — hun giftede sig med ham. Først mange Aar efter har jeg følt og erkjendt, at ogsaa her skete det Bedste for mig, det bedste for hende. Hun anede maaske ikke engang, hvor dyb min Følelse var, hvilken Indvirkning den havde paa mig. Hun blev en brav Mands fortræffelige Hustru, en lykkelig Moder. Guds Velsignelse over dem!“

Hverken den unge Piges Navn eller Byens nævner Andersen,

*) En af Iversens Dotre var gift med Maleren Hanck, der har malet Billedet af Mariehøj, som reproducere efter farvelagt Kobberstik (stukken af Grosch) er gengivet over dette Kapitel. Hanck har ogsaa malet det andet Sted i denne Bog gengivne „Munkemølle“.

hans Fremstilling er derhos direkte villedende, aabenbart med Forsæt, idet han giver det Udseende af, at hans Følelser ikke var gjengældte. Ogsaa i de Digte, denne Forelskelse fremkaldte, — „Hjertets Melodier“ kaldte han dem — er alt udeladt, hvad der kunde give for tydelig Oplysning. Under et Ophold i Faaborg 1903 fik jeg ved elskværdig Imødekommenhed fra Bankdirektør Lindbergs og Hustrus Side fuld Klarhed over det lille, rørende Kjærlighedsæventyr, — det eneste i Andersens Liv!

Indbudt af sin Ven og Studenterkammerat Christian Voigt gjorde Andersen 1830 fra Odense en Afstikker til Faaborg, hvor Christians Fader, Agent Laurits P. Voigt, var Byens mægtigste Mand. Agenten havde 1805 overtaget Forretningen efter sin Fader; i over hundrede Aar havde den gamle stadselige Patriciergaard, som staar endnu saa temmelig uforandret, været i Familiens Eje. 1814 blev Voigt Agent, var Medlem af Stænderforsamlingen og udnævntes 1841 til Ridder af Dannebrog. Han havde Skibe paa Vestindien, Rusland og Østersøprovinserne; Faaborg var nemlig den Gang en blomstrende Handelsby. Vigtige udenrigske Nyheder og Børsefterretninger naaede ofte med Østersøskibene tidligere til Faaborg end til nogen anden dansk By. Saa sendte de konkurrerende Huse, blandt hvilke Voigts og Ploughs var de betydeligste, Baade langt ud i Søen forat møde Skibene og komme først til Marked, og Kurerer sprængte op gennem Fyen forat gjøre Indkjøb, inden Kursændringerne rygtedes.

Det var altsaa et rigt, anseligt Hus, det Voigtske*), og som Sønnens Gæst og en allerede omtalt Digter blev Andersen naturligvis gæstfrit modtaget. Man gjorde Ture omkring i Egen, til Damsbo og Dyreborg, og paa disse Ture var Andersen ofte den 24-aarige Datters, *Riborg Voigts* Kavalier. Hun var en smuk Brunette, livlig og begavet, med noget udpræget kvindeligt, næsten barnligt i sit Væsen. Andersen forelskede sig dybt og alvorligt i denne unge Pige, og hun gjorde utvivlsomt Gjengæld. At det forholder sig saa, fremgaar dels af enkelte utrykte Digte, som findes

*) Agent Voigt var en meget godgjørende Mand, oprettede et Legat, skænkede Kirken en Altartavle og fik det lille nydelige Anlæg inddæmnet fra Stranden, hvor hans Buste nu er opstillet. Han blev udnævnt til Æresborger af Byen.

i det Lindbergske Hus i Faaborg — ét skal jeg senere anføre —, dels af Riborg Voigts egne Udtalelser til sin Datter, Fru Lindberg.

Hvorfor fik de to da ikke hinanden?

Riborg Voigt havde, inden hun lærte Andersen at kjende, forlovet sig med Apotheker Bøvings Søn, en ung Førstmand, senere Skovridder Böving. Agent Voigt syntes ikke om Partiet, ansaa det rimeligvis for en Mesalliance, og i to Aar havde de Unge maattet kæmpe for deres Kærlighed, inden de fik hans Samtykke. Nu var det lige opnaaet, Forlovelsen var deklareret, og — saa kom Andersen! Han var fattig som en Kirkerotte, af mildest talt jævn Familie og trods begyndende Digter i Agentens Øjne sikkert endnu mindre egnet til Svigersøn end Apothekerens Søn. Tillige vilde det være en frygtelig Skandale, om en deklareret Forlovelse skulde opheves — saaledes tænkte man jo dengang! Maaske har Andersen og Riborg Voigt anset det for deres *Pligt* at resignere, omend den første en Tidlang tænkte paa at opgive Digteriet og kaste sig over et Brødstudium for at blive den elskede Gjenstand værdig. Maaske har Tanken om den frygtelige Modstand, der ventede dem, knækket deres Mod. I al Fald: de skiltes, og Riborg Voigt ægtede sin Forlovede, med hvem hun forøvrig levede i et meget godt og lykkeligt Ægteskab.

Det sidste Digt, Andersen skrev til hende, og som *ikke* optoges mellem „Hjertets Melodier“, der alle en for en blev hende tilsendt, saasart de var skrevne, lyder saaledes:

Lev vel! lev evig vel!

I Himlen hist os intet Forhold fjerner.

Min er du! *min* bag Evighedens Stjerner.

Du elsker mig, det saa' jeg i dit Øje,

Min Brud du er for Tankens evig' Høje!

Saa glem mig her — det er din tunge Pligt.

Betragt min Sang for et poetisk Digt.

Gud styrke dig — forglem min bitre Smerte,

Hav altid Herren i dit rene Hjerte,

Som Søster kun min Troskab du fornemme,

Lev vel! lev evig vel!

Jeg kan dig aldrig, aldrig glemme.

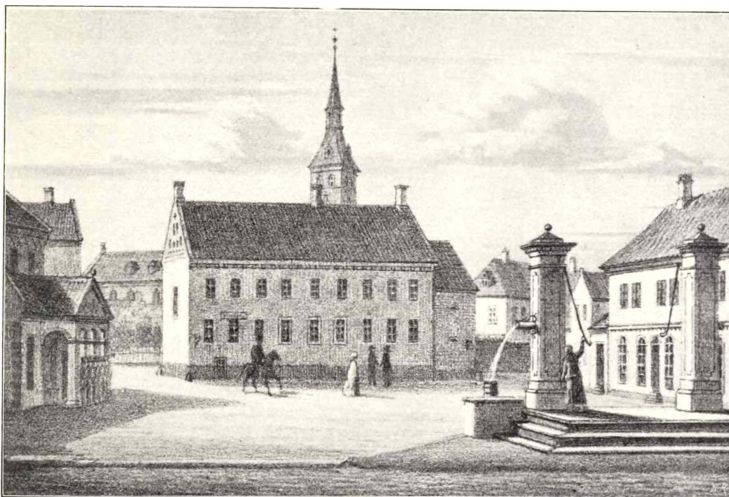
Andersen glemte virkelig aldrig sin Ungdoms Elskede. Skønt mer end én kvindelig Skønhed senere satte hans let fængelige Hjerter i Lue, — gjengældte var hans Følelser vist nok kun denne ene Gang*), og ingen af de andre Flammer, ikke engang Jenny Lind, fik hans Lyre til at klinge saa stærkt som Agentens Datter i Faaborg. Man har i visse Kredse i Tyskland udspreedt det Rygte, at „Hjertets Melodier“ ikke var skrevet til en bestemt Kvinde, eftersom H. C. Andersen hverken kunde nære eller vække erotiske Følelser; den Slags, ofte ondartede, Sladder maa det her oplyste nu vel endelig gjøre det af med.

Da Andersen var død, fandt man paa han Bryst en lille Pose, som han altsaa havde baaret paa sig uden nogen Sinde at omtale det for sine Venner. Den indeholdt et Brev fra Riborg Voigt samt et Paabud fra Digteren om at brænde den og Brevet ulæst. Det skete. Men Mindet om den unge Kvinde, der lærte en af vore Største Elskovens Verden at kjende og derigjennem lukkede op for nogle af de dybest liggende Sluser i hans Sjæl, — det skal ikke forsvinde! I Historien høre Navnene H. C. Andersen og Riborg Voigt sammen.

P. A. ROSENBERG.

*) Gennem Samtale med et Menneske, som har kendt vedkommende, har jeg faaet et levende og rørende Billede af en Kvinde, som elskede Andersen med en tavs og fin, men derfor ikke mindre inderlig Følelse.
S. Bu.

Flakhaven med den gamle Hovedvagt.

HANS LIVS SKØNNESTE FEST*)

I Begyndelsen af December Maaned 1867 var der et vist Røre i Odense By.

Communalbestyrelsen med Borgmesteren, Justitsraad Mourier. i Spidsen havde alt i nogen Tid forberedt sig paa festligt at overrække Byens berømte Søn, Hans Christian Andersen, det Diplom, som udnævnte ham til Æresborger.

Det var meddelt Digteren, og han havde med inderlig Glæde takket for „den usædvanlige store Ære, min Fødeby vil forunde mig**“).

Hvor man kom i de Dage, taltes der om H. C. Andersen.

*) Saaledes kalder H. C. Andersen i „Mit Livs Eventyr“ Odense Bys Fest for ham. da Æresborgerbrevet overræktes ham.

***) Af hidtil utrykte Breve fra Biskop Dr. theol. Engelstoft, som jeg ogsaa citerer i det følgende, og for hvilke jeg bringer Frk. Engelstoft min Tak.

Mangen en af de gamle snurrige Historier fra hans Barndomstid opfriskedes. Eventyrbogen kom frem endnu hyppigere end ellers; smaa Dreng og smaa Piger fik rigtignok Historier i de Dage, men saa var de ogsaa flinke og kunde sige udenad fra Ende til anden:

„Hist, hvor Vejen slaar en Bugt,
ligger der et Hus saa smukt.“

„Moder jeg er træt, nu vil jeg sove,
lad mig ved dit Hjerte slumre ind.“

„Der var en Kone paa Landet,
hun havde en Høne blandt andet.“

„Lille Viggo vil Du ride Ranke.“

H. C. Andersens Vers vilde de dog nok kunne til „ug med Kryds!“

De unge Piger sang:

„Der bygger en Fugl saa dybt i mit Bryst,
saa langt fra Blad og fra Grene,
den synger i Smerte og sælsom Lyst,
fordi den sidder saa ene.
Den tør kun klynge sig fast til Gud
og se gennem Øjnenes Rude ud.“

„Mit Hjerte er en Himmel graa,
hvor Taarerne som Kloder staa.“

blev jo ogsaa sunget. Og saa den:

„Min lille Fugl, hvor flyver Du
imellem Blad og Grene?
Ak, mon jeg rinder Dig i Hu.
mit Hjerte briste vil itu.
O Gud, hvor er jeg dog ene!“

Det var saa bedrøveligt, men saa yndigt!

Og saa tænkte de jo ogsaa lidt paa Balstadsen, for til Festen saa skulde Ungdommen komme ud paa Aftenen.

Saa snart Listerne til Festmaaltidet paa Raadhuset blev lagt frem, tegnedes der saa mange, der var Plads til; deriblandt mange fra Landet. Det vilde da glæde Andersen, — han, som havde skrevet saa dejligt om sit Fyn, hvor Hylden og de vilde Roser duftede ved Humlegaard og Æblehave.

I Musikforeningen havde de travlt foruden med Prøve til Koncerten om Lørdagen, hvortil han var indbudt, saa ogsaa med den Sang, han skulde modtages med, den smukke Sang om Frændskabsbaandet mellem Digt og Tone, som har saa underfuld en Magt over Hjertet, og som over Døgnets Idræt og Jordens smaa Sorger kan løfte hver Sjæl, som vil lytte efter.

Haandværkerne havde travlt med Forberedelser. De vilde bringe ham et Fakkeltog. De havde naturligvis ogsaa faaet lavet en Sang; der stod saa kønt i den:

„Og deri har din Fryd du sat
at dele ud til andre
dit Hjertes rige Skat.“

Der blev rigtignok digtet i Byen i de Dage! Ogsaa Stiftstidenden bragte en Sang.

Gamle Koner faldt i Snak paa Gaden om al den Stads. Tænke sig, at han havde rendt her i Fattigskolen, og nu skulde han være Æresborger; der var dem, der kunde huske, at det var Prinsen nede paa Slottet ogsaa bleven. Og saa mindedes en og anden af dem hans Moder, der var død omme i Doktors Boder, og som i sin Tid samlede Urter til Apotheket. Men kønt var det da at tænke sig, at en fattig Dreng fra Odense var kommen saadan til Hæder og Ære!

Nede i Bispegaarden blev der gjort store Forberedelser til hans Komme; — han var alt der en kendt og skattet Gæst, som flere Gange havde været der i Besøg siden den Dag, da Biskoppen traf ham i København og indbød ham, fordi han havde beklaget sig over, at han paa Gennemrejse i Odense havde følt sig ene, fordi han ingen kendte.

De to Gæsteværelser bag Landemodesalen sattes istand til den hædrede Ven. Der blev indbudt Gæster ikke blot til det store Selskab om Søndagen, men den Aften, han var kommen, vilde man se en mindre Kreds, Excellencen Unsgaard, Provst Damgaard, Oberst Vaupell, Etatsraad Schlegel og andre af Byens Honoratiores.

Rundt om i Skolerne var der ivrig Snakken blandt de smaa, for nogle af dem skulde op paa Raadhuset ved Festen og danse

og synge for „H. C. Andersen“. Der var lavet en Sang, som de skulde have for dem selv, og den begyndte saadan:

Hist, hvor Gaden slaar en Bugt,
 ligger Huset indelukt,
 der, har Skolemester sagt,
 Storken Andersen har bragt.
 Ole kom med lette Hop
 og slog Paraplyen op;
 mens han sov med Drømme smukke,
 Nissen gynged' glad hans Vugge.

Lærer Marius Schmidt indøvede dem, der skulde danse for ham. Og tænk, de skulde i hvide Molls Kjoler med røde Tarlants Skært!

Kort og godt: Byens Raad havde den Glæde, at Tilslutningen var stor, og — hvad der var det kønneste — den var almindelig!

— — — —

Den 4de Decemder hen mod Middagstid gik en lille Herre med et fint, klogt Ansigt op og ned ad Perronen i Odense. Det var Biskop Engelstoft. Vejret havde ikke været videre godt, men nu var det bleven bedre, og Byen med de Andersen saa velkendte Taarne, St. Knuds og Hempels, laa kønt i den klare Luft. Biskoppen ønskede ret af Hjertet, at alt nu maatte forløbe paa bedste Maade; Andersens Breve lyste jo af inderlig Taknemmelighed; for ikke længe siden havde han skrevet til ham: „Jeg er dybt bevæget ved at erholde en Hæder, jeg betragter som en af de største, der i dette Liv kan forundes mig.“

Toget bruste ind. „Dampdragen“, „Faust's Kappe“, som H. C. Andersen i sin Begejstring havde kaldt Jernbanen, bragte ham nu til Fødebyen, hvor Svanen havde ligget i Ægget, og hvor man som andre Steder havde været med til at „nøfle den grimme Ælling, fordi den var aparte“, men hvor han ogsaa „havde fundet Frøkorn, som nu gro i Eventyrets Rige“.

— — — —

Skønt ældre og yngre i den Engelstoftske Kreds havde et udmærket Greb paa at gøre det godt for Andersen — han følte saa levende, hvor velkommen, han var der — saa var der dog i

de Dage en vis Uro i hans Sind. Han led meget af Tandpine, og dertil kom noget andet; han udtrykte det saaledes i et Brev til Fru Melchior i København: „Jeg er meget betaget, ogsaa aandelig, vil De forstaa. Hele Byen synes i Bevægelse for at glæde mig, jeg føler mig løftet saa højt, at jeg bliver ganske lille.“

Godt var det, at han var blandt Venner, der forstod ham og holdt af ham; hans følsomme Hjerter trængte jo til Sympati og Kærlighed baade i gode og onde Dage.

Natten før Festen sov han slet ikke. Der var jo nu først den slemme Tante Tandpine, hendes Forfærdelighed Satania infernalis, der kan mase og kvase og gøre til en krympende Orm. Han har kendt hende, han har beskrevet hende! Dertil kom Uro og Sjæleangst.

Om Morgenen (6te December) samledes Communalbestyrelsens Medlemmer og underskrev Diplomet, som udnævnte H. C. Andersen til Æresborger. Smukt tog det sig ud i sin røde Fløjsindbinding med rige Guldforsiringer og Byens store Segl i en forgyldt Sølvkapsel. Og saa man paa de Raderinger, som prydede det første Blad, saa drog forbi En hele den brogede Skare af skælmsk — hjærtevarme og fantastiske Skikkelser, som han har skabt.

Selve Æresborgerbrevet lød saaledes:

„Communalbestyrelsen i Staden Odense gør vitterligt: I Betragtning af, at Digteren Hans Christian Andersen har skænket vort Fødeland uforgængelige Skatte og dermed bidraget til at hæve dets Navn ogsaa blandt Fremmede, have vi valgt og kaaret ham til Æresborger i hans Fødeby Odense.

Til Vidnesbyrd herom udfærdiges dette Æresdiplom under vore Hænder og Stadens Segl.

Odense Raadhus d. 15. November 1867.

L. Mourier. G. Koch. Urb. Hansen. A. Boesen. W. Petersen. Th. Borch. Brummer. L. Bierfreund. Schnackenburg. P. Wich. I. C. Dreyer.

F. Kragh. P. Kragh. Hempel. I. Haugsted. H. T. Helweg. G. Lotze.

C. W. Jensen. P. Petersen. M. Prøvensen. R. Petersen.“

Men i Bispegaarden gik Andersen i dybeste Bevægelse. Han skriver selv om den Stund: „Det lyste ind i mig hver Svaghed, Fejl og Synd i Tanke, Ord og Gjerning. Alt sprang forunderligt

klart frem i min Sjæl, som var det Dommens Dag, og det var Hæderens Dag! Gud har fornummet hvor ringe jeg følte mig, da Menneskene saaledes løftede og hædrede mig.“

Til Biskoppens unge Datter sagde han: „Nu kan jeg forstaa, hvorledes den maa være til Mode, som skal halshugges, naar jeg har det saadan, jeg, som Folk kun vil gøre godt.“

Noget lignende sagde han til de Herrer, som ved Ellevetiden hentede ham med Vogn.

Byen var i Festskrud. Flagene vajede, og Mennesker stimlede sammen; efter god, gammel Skik var Gaderne „strøet“. Børnene havde fri fra Skole, saa der har ordentlig været Trængsel af Børn om hans Vogn. Er det for dristigt at tænke sig, at da Andersen kørte over Flakhaven paa denne sin Hædersdag, har hans Tanke dvælet et Nu ved det lille Barndomshjem der i Nabolaget og ved hans Faders græsgrøede Grav ved St. Knuds Kirkes venstre Sidedør.

Dog der var ikke Tid til Tankeflugt. Nu kørte Vognen frem ved Raadhuset, og der stod nok saa stolt Byens eget borgerlige Jægerkorps opmarcheret. Skarerne trængte paa. Mere gemytligt end egentlig strengt militærisk er det gaaet til her, kan man ellers tro en af Byens Borgere, Cancelliraad P. E. Petersen, der i en versificeret Beskrivelse af Festen synger:

Ved Byens Raadhus staar i Rad
et Jægerkorps, der for sig bad,
naar Massen paa det trængte.

Dog denne hjemlige Hyldest, denne Æresparade af Byens egen Borgere har sikkert glædet Andersen. Mængden brød ud i Hurra-raab, Musikken spillede hans egne skønne Sange „Gurre“ og „I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme“, og Andersen førtes op i Salen, hvor der var fuldt af festligt klædte Herrer og Damer. Nu tog Borgmesteren Ordet, talte om ham, som gennem sine Værker, sine Sange og Eventyr har løftet os ud over Hverdagslivets travle Færd ind i Fantasiens Rige, for at vi der kan søge Glæde og Livsfriskhed til atter at tage fat paa vor borgerlige Syssel. Og dermed overrakte Borgmesteren Digteren Æresborgerbrevet, medens Hurraerne rungede gennem Salen.

Da Hurraraabene var tonet hen, talte Andersen. „Den store Æresbevisning, som min Fødeby forunder mig, overvælder og løfter mig. Jeg maa tænke paa Aladdin, som, da han med den vidunderlige Lampe havde rejst sit herlige Slot, traadte hen til Vinduet og sagde: „Dernede gik jeg som fattig Dreng.“ Ogsaa mig har Gud forundt en saadan Aandens Lampe, Poesien, og naar den lyste ud over Landene, og naar man der glædede sig ved den og gav den Anerkendelse, naar man sagde, at den lyste fra Danmark, da bankede mit Hjerte i Glæde: jeg vidste, at jeg i Hjemmet havde deltagende Venner, og tilvisse i den By, hvor min Vugge stod; og denne By giver mig idag et saa hædrende Bevis paa sin Deltagelse, forunder mig en Ære, saa overvældende stor, at jeg dybt bevæget kun kan sige den min hjerteligste Tak.“

Og de Ord, som kom fra Hjertet, de gik til Hjerterne, gik dybt og bevægede levende og varmt.

Nu hilste Andersen paa de Tilstedeværende. Protokollen, som var ført over Handlingen, oplæstes og underskrevet, og atter tonede Leveraabene. Da Andersen kørte bort, jubledes Mængden udenfor; Flagene smeldede, og Musikken tonede. Venlige Ansigter omringede Vognen.

Uden Tyngde og Sjælekval nød Andersen dog ikke den Stund, han, der kunde gennemstrømmes af Taknemlighed, naar han levede i Sympatiens Solskin, kunde aldrig helt glemme de Spottens isnende Draaber, som saa ofte havde ramt hans aabne ubeskyttede Hjerte, og derfor var det med Bæven, at han ventede paa, hvad de vilde sige til al den Hæder, der blev ham til Del, de Mennesker, som han kunde snerte saa gratiøst, med saa sundhedsbringende en Humor, — de Mennesker han har skildret i „Sneglen og Rosenhækken“, „Et Blad fra Himlen“ og frem for alt som Katten og Hønen i „Den grimme Ælling“, de Mennesker, som var i Besiddelse af det, han kaldte „Dumhedsklogskaben“.

Heldigvis var der alt om Morgenen kommen et Hovedstadsblad, der i venlige Ord talte om, hvor god Føje Odense By havde til at hædre den fattige Haandværkers Søn, som havde bragt saa megen Ære over sit Fædreland.

Da Andersen kom af Vognen og traadte ind, stod Biskoppens

unge Datter i en af Stuerne; stærkt bevæget, med raske Skridt gik han mod hende, men oh vé, han beregnede ikke, at han ragede saa højt til Vejrs — han løb Panden mod Lysekronen! Nu blev der en Jammer — hans Stemningsliv skiftede jo som Vejret en frodig Aprilsdag — han var forfærdet, dette var jo en Ulykke — Frøkenen kom med Vand og badede hans Pande; dog snart glemte han det igen og forberedte sig med Glæde og Forventning til Festen om Eftermiddagen.

— — — —

Solen gik ned, Skumringen faldt paa, fra Raadhuset straaledede Lys ud over den gamle Hovedvagt og ud til Vestergadesiden; Kareterne rullede af Sted med pyntede Damer og Herrer. Der var usædvanlig mange paa Gaderne og tætte Klynger oppe ved Raadhuset.

I Raadhussalen samledes efterhaanden Festdeltagerne.

Hvem var med?

Ja først og fremmest Byens Embedsmænd, dens Raadmænd og Borgerrepræsentanter; Præsterne har vel ogsaa været der, Stiftsprovst Schvitzer, Provst Damgaard, Dr. Helveg og Pastor Stenbuch, de Herrer fra Latinskolen med Professor Henriksen, Overlærerne Sick og Strøm i Spidsen; andre af Byens kendte og mindre kendte Borgere — Andersen nævner selv udtrykkeligt, at der var Folk af alle Stænder. Hovedsagen er jo forøvrigt ikke de enkelte Dele, hvoraf Helheden var sammensat, men at der *var* en Helhed, noget, som samlede alle, og dette noget var den ukunstlede, varmende Feststemning, som ganske uvilkaarligt fremkommer, hvor mange Mennesker samles i en Hjertens Trang til at glæde og vise Sympathi.

Den gamle Raadhussal straaledede saa fint, som den formaede. Digterens Billede stod paa et Fodstykke, og uden om det — nogle Datoer! Ikke andet — men hver for sig var de en Draabe, der i sig spejlede betydningsfulde Afsnit af Digterens Liv.

2den April 1805. Fødselsdagen. 4de September 1819. Den Dag han forlod Odense. 6te December 1867. Hans Fødselsdag som kaaret Borger i Odense.

Da Æresgæsten var modtaget, gik man til Bords, og Borgmesteren udbragte Kongens Skaal.

Nu kom det Øjeblik, da „Forsamlingen anmodedes om at synge den ømdelte Sang“. I den pludselig indtraadte Stilhed raslede Bladene, og saa sang Odenseborgerne Overlærer Strøms Sang:

„Saa er Svanen da nu svævet hid til det Sted,
hvor i Barndommens Rede den laa.“)

En høj, rank Mand rejste sig — Grosserer W. Petersen var det, og han talte om den fattige Dreng, der, uden at nogen agtede paa ham, drog ud af sin Fødeby; kun to fattige Kvinder fulgte ham, hans Moder og Bedstemoder. Og han talte om hans haarde Savn, om hans to kraftige Støtter: Tillid til Forsynet og Tillid til egne Kræfter, han talte om hans bitre Kamp og hans stærke Vilje; nu var Kampen ført til Sejr, han stod hædret af Konger og Fyrster, og, hvad mere var, æret og agtet af sine Medborgere; han takkede for alt, hvad han havde skænket sit Fædreland og udbragte et „Leve vor Æresborger H. C. Andersen“.

Da nu H. C. Andersen rejste sig for at takke for sine Medborgeres varme Hyldest, nævnede han, at tre Gange havde han været i denne Sal. Den første Gang saa han et Vokskabinet her; den anden Gang sad han i Orkestret og saa paa de dansende, en gammel Stadsmusikant havde taget ham med, for at han kunde se, hvorledes Kongens Fødselsdag fejredes; og den tredje Gang var i Dag, da han selv stod som Gæst i Salen. Det hele forekom ham som et Eventyr. Og saa sagde H. C. Andersen sine berømte Ord, som han saa ofte kom tilbage til: „Livet selv er dog det skønneste Eventyr.“

En Dobbeltkvartet sang: „I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme.“ Dernæst talte Biskop Engelstoft. Digterens dejlige Ord i denne Sang og mange andre af hans Sange fører Tanken fra denne Forsamling ud i det større Samfund, hvoraf vor Kreds kun er en lille Del, men Præget er det samme, den Aand, der giver det Enhed udadtil og indadtil. Al Historie lærer, at det er Aanden, der er Hoveddrivfjederen i Folkenes som i den Enkeltes Liv,

*) Se Mit Livs Eventyr.

og det er netop denne Aand, som har baaret Danmarks Navn frem og givet det Ære lige fra Tyge Brahe og Ole Rømer ned til H. C. Ørsted, fra Holberg til vor Tids store Mænd. Biskoppen sluttede: „Saa give da Forsynet sin Velsignelse til, at vor Aand maa udvikle sig kraftigt og samdrægtigt i de Tider, som skal komme. Og naar vi mindes med Tak alle Folkeaadens kraftige Styrkere, lader os da ønske, at vort Fædreland maa finde mange hæderkronede Sønner, der vil ofre al deres Kraft og Id til dets Fremme. Held og Velsignelse over gamle Danmark.“

Etatsraad Koch talte med meget Lune om H. C. Andersens Kone, som jo rigtignok kun eksisterer i hans Digterfantasi, men som alligevel findes i hundredetusender af Eksemplarer og siger „Hvad Fatter gør er altid det rigtige.“

Hans Højvelbaarenhed Digteretatsraaden sluttede sig til den Hyldest af Kvinden, som hans Højvelbaarenhed Politietatsraaden havde fremkaldt med sin muntre Tale; han gik fra de raadne Æbler og Smækkysets drastiske Virkelighed til Oldtidsskikkernes fornemme Skønhed og udtalte, at skulde han smykke sit Bæger med en Blomsterkrans, saa skulde Bladene bære Navnene paa alle de ædle Kvinder, som var her til Stede.

Havde den borgerlige Myndighed skæmtet med Æresgæstens „Kone“, saa skæmtede den militære nu med hans „Børn“. Oberst Vaupel talte nemlig om Andersens „Børn“. Vi Soldater holder af Børn og Børnene af os. Men Andersens Børn elsker vi allermest, de har altid vidst at lede os paa den rette Vej. Da vi ikke vidste, hvor langt vi turde gaa, saa sang Andersen: Jeg kan ikke blive, jeg har ingen Ro, jeg maa med de andre til Lejren! Han kaldte paa os, han kaldte paa Vennerne i Nord, idet han kvad: Vi er ét Folk, vi kaldes Skandinaver! Andersen er Palnatokes Frænde paa den samme Ø og viser os, hvad vi skal kæmpe for, han fortæller os om Holger Danske, ja han er vor „Rejseskammerat“ overalt. Som Barnet aabner en Æske med Tinsoldater, saaledes aabner vi hver ny Bog fra ham med Vished om at finde en ny Tinsoldat. Det er en Glæde, hver Gang der er Barselstue hos H. C. Andersen, og derfor en Skaal for hans Børn, der er fødte, og for dem, der vil komme.

Skoleinspektør, Pastor Møller hilste fra Børnene og takkede i deres Navn, fordi Andersen har skænket dem Tro paa Livet og lært dem at se Aanden i Naturen og Aanden i Menneskelivet. Vor Tid er nivellerende. Det materielle hersker, men der har dog kunnet fødes en Mand, som fortæller om Tommelise og om Havfruen, og som derigennem aabner vort Øre for Naturens Toner. Andersen har vel været streng. Alt Snerperi har han banlyst og Daarskab har han tugtet. Men han har ogsaa vist, at Højheden kan være skjult i Ringheden som i „Hun duede ikke“, og derfor skal nu Takken lyde fra Børnene, hvem han har skænket de skønneste Gaver for Livet.

Endnu adskillige Gange sloges der til Lyd, for der var mange, der havde noget paa Hjerte, og alle vilde have det frem, og Hurraraabene tonede med korte Mellemrum ud til de mange, som trængtes uden for Raadhuset. Med Jubel modtog Borgerne Oplæsningen af et Telegram fra Kongen med Hilsen til Andersen. Andre Telegrammer — fra Studenter i København og Haandværkere og Industridrivende i Slagelse, hans Skoleby, kom — „de løftede og lyste“, siger Andersen, hvis Sind var i ustandselig Stemningssvingning, og som trykkedes af Ængstelse for, hvad Folk mon vilde sige til al den Hæder, som forundtes ham.

For at citere det versificerede Referat af Festen „var Hjertet glad og Tungen fri.“ Men nu tyssede man paa hverandre — Digteren rejste sig igen. Han talte om den Bygning, hans Liv havde været, som Collin og H. C. Ørsted havde hjulpet ham at rejse, nu hængte han som Kransen paa den en Tak til Odense Commune; med Glæde havde han her set ikke blot det materielle, men det Gode og Skønne fremblomstre. Gerne vilde han rette nogle smukke Ord til alle, som havde forskaffet ham den store Glæde i Dag, og hans Tak skulde sammenfattes i et Leve for Odense By. —

Omsider hævedes Taffet til den balklædte Ungdoms store Glæde. En rød Fløjls Lænestol stillede frem; Andersen placeredes for at tage mod de yngste Unges — Børnenes — Hilsen i Dans og Sang. Han var stadig plaget af Tandpine, men der var jo ikke noget at gøre — denne Hyldest kunde man ikke skyde ud af

Programmet. Døren gik op, og Børneskaren kom ind med Miner, der sagde, at ingen Magt paa Jorden skulde hindre dem i at udføre deres Dans paa den allerfineste Maade — de klare Stemmer lød, de smaa Skikkelser førte sig saa net og saa nydeligt. Andersen blev rørt, tog en af de smaa paa Skødet — og saa fik de Historier, baade „Fem fra en Ærtebælg“ og „Hvad Fatter gør er altid det rigtige.“

Omsider kunde Andersen da bevæge sig lidt frit mellem Gæsterne, og det er sikkert ikke mindst paa dette Tidspunkt, at han har følt det, som han i sit Brev til Kongen udtrykker saaledes: „Jeg stod overvældet af al den Kærlighed og Deltagelse, enhver Stand i min Fødeby forundte mig.“ Og mangt et Minde fra gammel og ny Tid er bleven levendegjort i disse Timer. Hvor maa Barndomstiden ikke pludselig være bleven belyst, da han saa en Datter af Præsteenken Bunkeflod — hos hvem Andersen første Gang hørte Ordet „Digter“ nævne og nævne med Højagtelse. Han gik hende da ogsaa i Møde med de Ord: „Der ser jeg en Bunkeflod!“ Ogsaa med Frk. Christiane Knutzen talte han længe; hun var en gammel Odenseaner. Muligvis hendes Hjem var et af de Steder, hvor man hentede Hans Christian for at han for 8 Skilling og et Maaltid Mad skulde deklamere Holberg for dem. Og hans Digtervenner i Udlandet, de som hans Manddomsgerning havde vundet ham, har hans Tanke ogsaa dvælet ved. Hos Farver Brandts stod nemlig en Dame i hvidprikket Molls Kjole; hun havde en Skole i Odense, men var barnefødt i Ditmarsken. Hvad Under at Andersen faldt i livlig Samtale med hende om hendes Landsmand Digteren Claus Groth, som hørte til den berejste Andersens Venner.

Andersen kunde vist i Grunden bedst med Damer, og tager jeg mon fejl i, at det navnlig var Damerne, som, ivrige for at have et lille Minde om ham, fik hans Visitkort, saa længe han havde et eneste hos sig.

Nede i Bierfreunds Gaard var der Trængsel af Mennesker; her troppede Haandværkere og andre af Byens Corporationer op, Faner foldedes ud, Fakler tændtes, Musikken stemte i, og mellem de tætte Tilskuerrækker marscherede det smukke Tog op gennem Vestergade til Flakhaven; i Zigzag trak det sig over mod

Raadhuset, gjorde Holdt, og Ordføreren, Brandmajor Petersen, gik op i Salen med Deputationen for at overbringe H. C. Andersen Haandværkernes Lykønskning og give ham et Eksemplar af den Sang, som skulde synges til hans Ære.

Saa traadte Andersen hen til Vinduet.

Fakkelskinnet flakkede med æventyrlig Spillen op over Skarnerne, straaled i de mange ivrige Øjenpar, sank og steg i springsk Uro over den gamle Hovedvagt og belyste Digteren selv, der stod i det aabne Vindue, omgivet af festligklædte Borgere.

Og dermed var det opfyldt, hvad den gamle Kone havde spaaet den fantastiske, ubehjælpsomme Fattigdreng — der baaren af sin Længsel, paa Trods af al Fornuft var vandret ene ud i Verden bort fra sin Fødeby — nemlig at den engang skulde blive illumineret til hans Ære!

— — — —

Hvor var det morsomt at følges med Andersen i de Dage! Gik han paa Gaden, hilstes han venligt af alle han mødte, det syntes han selv var saa smukt, og var han hjemme, havde han en Mængde Besøg ogsaa af fattige Folk, som maa have haft en Følelse af, at han nok paa en Maade — selv om Konger og Stormænd nu hørte til hans Venner — dog var en af deres egne, som vidste Besked med dem og forstod deres Sorger. I „Mit Livs Eventyr“ fortæller han selv om den gamle Enke, der ved Stadsen om Aftenen, da Faklerne brændte, som havde det været for Kongen og Dronningen, havde grædt og tænkt paa hans Forældre, som ikke naaede at faa dette at se. Blandt de Besøgende var en Fisker Gotfred Schenck, der boede nede ved Aaen; han besøgte sin gamle Skolekammerat. Andersen gik ham i Møde og sagde: „Ja, Gotfred, Du har pryglet mig mange Gange, men det er pænt at Du nu kommer og ser til mig.“ Og saa fik Gotfred en Specie — det var da rigtignok nydeligt, Gotfred var lige ved at tabe Næse og Mund og blev jo meget rørt.

Det følger af sig selv, at Andersen aflagde Besøg hos Byens Embedsmænd og Borgerrepræsentanter, og der opfriskedes mange gamle Minder. Hos Klædefabrikør Hempel maatte disse Minder jo navnlig staa levende for Andersen. Hempels prægtige gamle

Gaard paa Klingenberg havde været i Etatsraad Falbes Eje; Haven ned til Aaen stødte op til en lille Strimmel Have, som Andersens Moder havde haft. Hempels Fader, Distriktslæge S. Hempel, var til Stede; han var tre Aar ældre end Andersen og havde kendt ham som Dreng. Hos Skolelærer Lauritzens i den Hirtzfeldske Gaard improviserede Andersen dette lille Vers til en Stambog:

Maanen staar saa fuld og stor
 over Mark og Mose.
 Midt i Skovens Stilhed gror
 Poesiens Rose.

Andersen var i sit Barndomshjem i Munkemøllestræde og i Fattigskolen, hvor han havde gaaet som Barn. Festerne var jo heller ikke forbi. Efter en Middag hos Etatsraad Kochs førtes han til Musikforeningen, som hædrede ham med Sang og Tale.

I Bispegaarden var der et Rykind og Rykud af Mennesker, som vilde hilse paa Digteren. Og der var stort Selskab, hvor han for sine Tænders Skyld sad med et Skærmbredt bag sig og læste Eventyr.

Hvor han kom, var der, hvad Andersen selv vilde kalde Kærlighed og milde Øjne. Dagene fløj af Sted, men Andersen fik dog Tid til at skrive nogle Breve. Til Kongen skrev Andersen straks Dagen efter Festen og takkede for Telegrammet. Ogsaa Brevet til Studenterforeningen har man. Han takkede „de mange varmtfølede unge Venner, hvis Venskab og Deltagelse jeg føler mig lykkelig ved.“

Til Fru Melchior skrev Andersen den 9de ds.:

Odense, 9de December 1867.

Kære Fru Melchior.

— — — — — Det har været overvældende skønne Dage, som jeg nu bagefter vil nyde, thi jeg har endnu ikke ret mægtet det, saa overvældet var mig det Hele, det tog saa store Forhold, var over al min Tanke. Her er stor Glæde i Byen over, at Festen er lykkedes saa vel! De har i Avisen læst om alle Festlighederne, ogsaa „Fædrelandet“ har smukt anmeldt den, alle Bladene er mødtes i Velvillie, det gør mig saa vel.

Inderligt fornøjede mig Telegrammet fra Kongen og det levende Udbrud af Glæde derover, jeg fornåm hos hele den store Forsamling. Excellencen Unsgaard bragte mig fra en Mængde Landboere deres Hilsen og Deltagelse. Fakkelloget var storartet, og alle Laugs Faner vajede, men jeg stod med bart Hoved og Tandpine ved det aabne Vindue; lidt jordisk Smerte maa der jo ogsaa til. Nede paa Pladsen græd ved Erindringerne mange gamle Folk af Glæde, fortalte man mig. Hilsenen, jeg fik i Musikforeningen var saa hjertelig og stor. I Søndags havde Biskoppen samlet til Aften 130 af Byens Beboere. I Dag er jeg til den Lahnske Stiftelsesfest, imorgen, om Gud vil, rejser jeg med Aftentoget til Kjøbenhavn.)* — — — — —

H. C. Andersen.

Til Stiftelsesfesten for Lahn var Andersen indbudt. Ogsaa her „lyste den ene Solstraale efter den anden ind i mit Hjerte“, skriver han.

Den 11te December fløj Iltoget da af Sted fra Fødebyen med den verdenskendte Digter — — et sidste Glimt af en menneskefyldt Perron, et decrescendo af Hurraer, og Andersen kunde sætte sig til Rette mellem sine mange Blomster og tænke paa disse Dages „Hæder, Glæde og Kærlighed“. — —

Til Henriette Hanck har han engang brugt Udtrykket „en Duft af Roser og Malurt“. Det kan anvendes her — i de bløde taknemmelige Tanker blandedes Ængstelsen for de Prøvelsens Dage, han nu ventede. Den grimme Ælling, der har været nappet af Ænderne, hugget af Hønsene og sparket af Pigen, der passer Hønsengaarden, bliver aldrig helt ubekymret for, hvad Mennesker vil sige!

Andersen maatte jo, saa snart han kom til København, ud til sine trofaste Venner og fortælle om Festen: en Del Besøg modtog han, og Breve skulde skrives. Til sin elskværdige Vært i Odense skrev han d. 12te bl. a. „Sig hvem De taler til, hvor glad og taknemmelig jeg er“. Og den 17de skrev han:

Kære Hr. Biskop Engelstoft.

Med hver Dag, som gaar, varmer det mere op i mit Hjerte, Erindringen om de dejlige Festsdage i den kære Fødeby fylde og løfte mig.

*) Frøknernerne H. og L. Melchior har venligst overladt mig dette Brev.

Derovre var jeg aldeles overvældet, betaget, ja legemlig træt! Nu lyser al den Godhed, man viste mig, al den forunderlige Tid, hele det Usædvanlige, maaske Højdepunktet af mit Livs Lykke, saa dejligt og stort for mig. Tak for det meget, De og Deres Hustru bidrog dertil, det lykkelige Hjem, de aabnede mig. Bring mine mange Venners min taknemmelige Hilsen; selv skriver jeg i Ugens Løb til Borgmester Mourier og den kære Etatsraad Koch. Igaar sendte jeg mit Portræt med Hilsen til Hr. Schmidt, Chefen for Borger-Choret, hvem jeg før Afrejsen ikke fik sagt Goddag. Mine Digte har jeg sendt til Overlærer Strøm, jeg vil haabe, de ere komne i hans Hænder, jeg vidste ikke hans Adresse, ved ikke heller ret hans Embeds Stilling. Vær saa venlig at gøre mig opmærksom paa, om der endnu er nogen glemt, jeg burde bringe min Tak. Jeg var straks i Fredags hos Kongen, der modtog mig, som altid, saa hjerteligt og naadigt; han sagde, at han og hans Familie havde tænkt paa mig og talt om mig paa min Fesidag. Hvor er han dog ædel og hjertensgod. Jeg sender snart de belovede Portrætkort, men har dem endnu ikke i Dag. Vinteren tager til, jeg opgiver at tage paa Landet, man venter mig paa Basnæs, men jeg har endnu jævnlig Tandpine og en Del Gigt i Ryggen, det er derfor klogest at blive i Ro, til Sneen smelter, og Foraarssolen skinner. Glæd mig ved Lejlighed med et lille Brev og send hele deres Omgivelse min hjertelige Hilsen.

Deres taknemlige
hengivne

H. C. Andersen.

Langt ind i Januar skrev han atter om Festen, at han nu just nyder stille godt af den dejlige Tid, han havde i Fødebyen.

Festen var endt. I Odense glædede man sig over, at den var forløben saa smukt.

Og havde man ikke Grund til at glædes! Det, som man ved Communalbestyrelsens Initiativ og Borgerskabets varme Deltagelse havde opnaaet, var jo noget mere end at hylde en enkelt Mand, — Byens Fest var, som Paludan-Müller sagde:

„En Hyldest, som var givet det Aandige!“

Han, om hvem man samledes i Hyldest, var det nok værd. Hans bløde fynske Stemningsfylde, — den Humor, som renser, og den hjertekloge Mildhed, som varmer, vel først og fremmest det, at hans Kunst groede lige ud af hans Hjertelag, skabte det for-

underlige inderligt personlige Forhold mellem ham og hans utalte Skarer af Læsere.

Endnu er hans Magt ikke svækket, skønt mange Aar ere rundne, siden han „løftedes bort af den stærke Død“.

Inderligt fortroligt taler han ogsaa til Nutids Læsere, og mangen vil sikkert have følt det, som en i Livet prøvet Kvinde gav Udtryk, da hun under et Vers af H. C. Andersen skrev:

„Min bedste Digterven!“

SOPHIE BREUM.

BYEN OG ÆRESBORGEREN

Den kære Fødeby! skriver H. C. Andersen jevnligt, og nu, da han havde saa mange Venner der, gik Rejsen ofte til Odense. Han var da som Regel Gæst i Bispegaarden hos den Engelstoftske Familie, hvor gamle og unge med megen Finhed og Hjertelighed forstod at vise Digteren Gæstfrihed. Naar man taler med Biskoppens Datter om Andersen, fornemmer man endnu den elskværdige Forstaaelse, som gjorde det Engelstoftske Hjem saa kært for Andersen. Selvfølgelig var man ikke blind for hans Særheder, men man havde Hjerte for ham, og saa kunde man jo sagtens bære over med hans underlige Sind, — græde kunde han jo som et Barn, naar han følte sig syg eller ulykkelig, og saa kunde han igen være straalende vittig og morsom; og naar han fortalte eller læste op, var der et saa sprudlende Liv, et saa aandfuldt elskværdigt Udtryk i hans Ansigt, at det var en Nydelse at se paa ham. En af de smaa Piger i Bispegaarden gik da ogsaa som Barn rundt med det hemmelige Ønske at blive ligesaa køn som H. C. Andersen. Barnet mødtes i denne sin Smag med en Mand, som vel nok havde noget Begreb om de Dele — „den Mand har et dejligt Ansigt!“ sagde nemlig Carl Bloch. Og jeg har endnu Klagen i mit Øre af den Varme, hvormed Conferentsraadinde Koch, i hvis Hus Andersen ofte kom, udbrød: „Man kunde ikke andet end holde af ham!“

Venner vandt Andersen sig, Venner, som endnu mindes ham. Jeg fik nyligt et Brev fra en 80aarig Dame fra Odense, som havde

hørt om denne Bog. Varmende og rørende var den Hjærtelighed, hvormed den ukendte Brevskriverinde omtalte Andersen.*)

Naar H. C. Andersen var i Bispegaarden læste han dagligt sine Eventyr højt. „Nu maa De vælge, hvad jeg skal læse“, sagde han saa til sin unge Veninde, Biskoppens Datter. „Hun duede ikke“ — vilde han dog aldrig læse. „Den grimme Ælling“ betog ham ofte saa stærkt, gjorde ham saa bevæget, at han var helt bange for at læse det.

Hvor kunde han læse morsomt! Især de Eventyr, hvor Dyrene tale. F. Ex. „Det er ganske vist“. „Hvorrr — hvorrr“ kurrede Duerne. Det gjorde han ligesaa livagtigt, som naar han vrissede: „Væk“ som den gamle gigtsvage Lænkehund i „Snemanden“.

Under det Portræt af sig selv, som H. C. Andersen forærede Bispinden, skrev han:

De gav mig et Hjem paa Solskin rigt,
se Takken gror frem i et lille Digt.
Men Takkens Rod er i Hjertet tilbage,
den gror i Aaringer og i Dage.

Allerede ved Festen i 1867 havde det været paatænkt, at Andersen skulde læse op til Fordel for Frederik VII's Stiftelse. Det blev imidlertid ikke til noget. Men i Foraaret 1868 fik man det ordnet.

Andersen havde jo nok nogle Betæneligheder; han skrev til Biskoppen: „Jeg har lidt Hjertebanken derved, men jeg tør jo tro paa, at man oplager min Beredvillighed med samme gode Sindelag, som jeg yder den.“ „Jeg haaber, at alle véd, at det ikke er til Indtægt for mig selv, men i veldædigt Øjemed.“ — „Ligesaa meget som jeg føler Hjertebanken, glæder jeg mig dog dertil.“

*) Et lille Træk, som hun fortalte, maa jeg fremdrage. Et Par Aar før Andersen døde, traf hun ham paa Glorup hos Grev Moltke-Huitfeldt, den nuværende Besidders Bedstefader. Ogsaa Kunstnerparret Jerichau var der. Andersen havde læst op. Selskabet gik en Tur i Parken, men Andersen blev siddende, da han allerede dengang var svag. Den unge Dame blev tilbage for at takke ham, og der udspandt sig en Samtale, hvor hun blandt andet sagde: „Jeg begriber ikke, hvorfor Professoren faar alle de Tanker.“ Andersen svarede da: „Aa, lille Frøken, dersom De en skøn Dag vil gaa ud og sætte Dem under en blomstrende Hvidtjørnebusk, saa vil De faa akkurat de samme Tanker; der er kun den Forskel, at De beholder Tankerne for Dem selv, men jeg skriver mine op.“

Andersen boede ved det Besøg hos Rektor, Professor Henrichsens, da Biskoppen var syg. Han havde ønsket at læse i en mindre Sal end Raadhussalen, og Oplæsningen var da paa Larsens Hotel (Brochmann). Der var propfuldt, mest af Damer. Men Andersen var ikke saa lidt „øm om Hjærtet“. Det var saadan en Begivenhed for ham, at nogen skulde betale Penge for at høre ham. Han sendte da Bud ud efter Frøken Engelstoft; da hun kom ind til ham, udbød han ganske ulykkelig: „De kunde købe mit Liv for 2 Skilling!“ „Mit ogsaa, Hr. Etatsraad, mit ogsaa!“ sagde den Herre, som gjorde Honnør paa Stiftelsens Vegne, og som aabenbart ikke har haft saa megen Tiltro til „Etatsraaden“. Saa sagde Andersen til Frøken Engelstoft: „De og Deres smaa Sødskende maa endelig sætte Dem paa første Række, saa bilder jeg mig ind, at jeg kun læser for dem.“ Da han imidlertid først var kommen i Ilden, var han særdeles vel til Mode — og Publikum ikke mindre. Andersen skriver herom til Fru Melchior blandt andet: „Hvad der ved min Oplæsning fornøjede mig at høre var, at der var kommen 2 Bønder, som paa deres Fod var gaaet 2½ Mil for at høre mig og skulde nu gaa hjem igen, jeg sendte dem mit Visitkort, da jeg ikke fik talt med dem.“

Samme Aften havde Direktør Orlamundt indbudt H. C. Andersen til at se „Den ny Barselstue“. I Theatret laa der Blomster paa hans Stol, og Borgmesteren udbragte et Leve for ham.

Dagen efter besøgte han Stiftelsen; de Gamle havde hejst Flaget, og han blev modtaget „med rørende Hjærtelighed og Taknemmelighed“.

I Aarenes Løb besøgte Andersen ofte Odense, og med „den kære Kreds“, „Vennerne ved Odense Aa“ stod han i jævnlig Korrespondance.

Det var paatænkt at arrangere endnu en Oplæsning; Skytte-lauget havde ogsaa indbudt ham, han havde jo som Dreng frydet sig ved de grønsløfede Skytters Indtog i Byen, naar Drengene med grønne Grene i Hænderne fulgte efter Skiven, og Borgerne med Skivekongen, Kronprinsen og Arveprinsen havde Gilde tre Nætter i Træk. Som Mand havde han skrevet derom. Paa Grund af Andersens vaklende Helbred blev det dog ikke til noget.

Da han d. 6te September 1869 fejrede 50 Aars Dagen for sin Afrejse fra Odense, telegraferede Byraadet i Odense By, „der med Stolthed regner Dem til sine Borgere“, en Lykønskning „i Anledning af den Mærkedag i Deres Liv, som betegner Deres Indtrædelse paa den Bane, hvor De nu i et halvt Aarhundrede har virket til Hæder for Dem selv og vort Fædreland“.

Andersen svarede:

„Under Festen for mig igaar Aftes, netop idet jeg udbad mig Ordet for at bringe en Hilsen og Tak til Vennerne udenfor Kjøbenhavn og særligt til min Fødeby Odense, indtraf det ærede „Byraads“ Telegram, hvorfor jeg her bringer min dybtfølte inderlige Tak.

Et rungende Hurra lød gennem Salen for den kjære deltagende Fødeby. Held og Velsignelse over den.

Deres taknemlige, ærbødige
H. C. Andersen.

Til
det høitærede Byraad i Odense.

2den April 1875 var det den gamle Digters 70 Aars Fødselsdag. Blandt de mangfoldige fra fjern og nær, som fejrede denne Dag, var ogsaa Odense By. Paa Barndomshjemmet i Munke-møllestræde indsattes en Mindetavle; den indviedes af Biskop Engelstoft og bærer Indskriften:

Til dette Hus
knytte sig
Digteren
Hans Christian Andersens
kjæreste Barndomsminde.

Odense Commune satte denne Sten
den 2den April 1875,
Digterens 70-aarige Fødselsdag.

I Theatret havde Kommunen foranstaltet Festforestilling for Borgerskoleelever. Ikke mindre end 800 Børn sad spændte og forventningsfulde og lyttede, da Orkestret spillede. Det var noget helt nyt, et i Dagens Anledning lavet Musikstykke, som hed „Børnenes Hilsen til H. C. Andersen“. Saa gik Tæppet op. Hr. Fred. Müller traadte frem og sagde Overlærer Strøms Prolog.

I sad vist tidt en stille Aftenstund
Før Lyset tændtes i den lille Stue,
Ved røde Skær af Arnestedets Lue
Og fulgte Moders, Bedstemoders Mund.
Med ivrig Mine og opmærksomt Øre
For hendes smukke Eventyr at høre.

Men dem, I syntes bedst af alle om,
Var vistnok dem, hvori et Barn, hvem alle
De Kløge for en stakkels Tosse kalde,
Men til hvis Vugge gode Feer kom,
Højt hæver op sig over sine Lige
Og faar Prinsessen og det halve Rige.

I Eventyret hændes ofte Sligt,
Men saare sjældent hændes det i Livet.
Dog ved jeg En, hvem saadan Lod blev givet,
At Livet selv for ham blev til et Digt,
Og det er ham, som traadte ind i Tiden
Netop i Dag for syvti Somre siden.

Her blev han født, her i vor egen By,
Dog ej, hvor Pragt og Rigdom har sit Sæde;
Et lille Hus hist i Hans Jensens Stræde
Hans spæde Barndom gav det første Ly.
Her voksede han op og gik i Skole
I Klæder, syet af Faders gamle Kjole.

Man mente, han var ikke rigtig klog,
Og det er vist, han ligned ej de andre.
Sin egen Vej han gerne vilde vandre
Did, hvor hans Hjærtens stærke Drift ham drog.
Trods Verdens Haan urokkelig han troede
Paa Digterkaldet, som i Sjælen boede.

Og denne Tro blev ham en Hjælper god,
 Dengang han drog i Verden ud, den vide;
 Naar han mod Spottens Trolde maatte stride,
 Den stærk og trofast ved hans Side stod,
 Den lærte ham den rette Vej at finde,
 At han sit Kongerige kunde vinde.

Thi nu er han en Digterkonge stor,
 Hvis Navn har Klang i alle Verdens Lande,
 Hvis Ord har Magt fra Nordens kolde Strande
 Til Sydens rige Kyst, hvor Palmen groer,
 En Magt paa Jord, vist næsten uden Mage,
 Til Børnehjærterne med Storm at tage.

Den Magt han fik, fordi hans syvti Aar
 Ej lod ham Barndomstidens Drømme glemme;
 End taler til ham Fuglens, Blomstens Stemme
 Saa tydeligt, som i hans første Aar;
 Han tolker Barnets Fryd og Barnets Smerte,
 Fordi han ejer selv et Barnehjærte.

Snart sig for Eders Blik fremstille vil
 Et af de Billeder, som han har tegnet,
 Som just er for et barnligt Sind beregnet,
 Der følger let med Fantasiens Spil.
 For Eders Sjæl en broget Krans det binde,
 Som fæstner i den Eders Digtters Minde.

Og naar I saa iaften gaae til Ro
 Og Eders vante Aftenbøn fremsige,
 Bed da en Bøn til Gud for ham tillige,
 At han sin Fred vil lade hos ham boe
 Og Naadens milde Aftensol ledsage
 Den gamle Digtters sidste Levedage!

Stemningen og Forventningen var ikke bleven mindre. Det var som en hel Udladning af Begejstring, da de fik Lov til selv at synge „I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme“. Saa udbragte Cancelliraad Borch et Leve for „Odense Bys Stolthed, Børnenes Digter, Hans Christian Andersen“, og Hurraraab skingrede gennem Theatret. Da Tæppet atter gik op, begyndte Stykket. „Mer end Perler og Guld“ var det, H. C. Andersens egen Eventyrkomedie

med Aandekonge, Hjerterkonge, Feer, Troldmænd og Ildaander, Folk fra Abekattenes Land og fra Københavns Vesterbro, osv. osv.

Der var rigtignok Jubel i Theatret den Aften.

En Deputation, bestaaende af Borgmester Mourier, Cancelliraad J. C. Dreyer og Etatsraad V. Petersen, overbragte personligt H. C. Andersen Byens Lykønskning. I sit Svar dvælede Andersen ved Mindet om det lille Hus i Munkemøllestræde. Han fortalte, at han saa for sig, hvorledes hans Moder pudsede op til Foraarsfesten. Kakkellovnen blev pyntet med Bøge- og Birkekviste fra Næsbyhoved Skov. Men endnu fryderigere var Julefesten. Aldrig senere selv ikke ved noget større og rigere Julebord havde han fundet en Glæde, som kunde overgaa den, han havde følt i de, lille Hjem. Han sendte en kærlig Hilsen fra den gamle Digter der aldrig vilde glemme sin Fødeby.

Kun faa Maaneder efter døde H. C. Andersen. Hans Jordefærd beskrives saaledes af den norske Digter A. Munch:

En Jordefærd er nylig bleven holdt
i Danmarks Hovedstad med Pragt og Hæder,
ved den blev intet Hjærte fundet koldt,
den Døde fulgtes af et Folk, som græder.
Igennem Staden bølger Toget stolt
og Landets Konge med i Følget træder
og fremmede Gesandter der sig føje
til Danmarks Mænd, de ringe og de høje.

Og Børn og Kvinder som et Blomsterhegn
indfatte Togets Gang til alle Sider,
paa Kisten falder tusind Krandses Regn,
og mangan Taare ned i Krandsen glider.
Er denne Landesorg en Fyrstes Tegn?
Er det en Konges Ligtog, som fremskrider?
Nej, kun en Digter de til Jorden stede,
men denne Digter var Nationens Glæde.

Blandt dem, som fulgte H. C. Andersens Kiste, var ogsaa en af Odense Byraad valgt Deputation, hvortil Biskop Engelstoft sluttede sig.

Den 16de August samme Aar skrev Kurator i Boet efter

Konferentsraad Andersen til Borgmesteren i Odense og meddelte, at i Andersens Testament af 18de Februar 1860 fandtes følgende Bestemmelse: „Jeg har i Odense gaaet i Fattigskolen paa Fattiggaarden; existerer endnu samme Skole, da til denne, eller er den hævet, da til en lignende Fattigskole i Odense, giver jeg 1000 Rdl. (Tusinde Rigsdaler); disse skulle staa fast, men Renterne af samme (jeg antager, at det bliver omtrent 40 Rdl.) gives den flittigste Dreng der, i Skoletiden til Hjælp og Opmuntring; samme Legat kaldes: „H. C. Andersens Hjælp“.“

Kapitalen overgaves, efter at det fornødne var ordnet, til Byraadet, som bestyrer Legatet. Og hvert Aar paa H. C. Andersens Fødselsdag bortgives det til en flittig Dreng i Borgerskolen.

— — — —

En Junidag i 1888 var Byens Honoratiores og store Skarer af Byens Beboere — deriblandt 800 Børn — samlet i Slotshaven.^{*)} Da lød der atter Tale og Sang til H. C. Andersens Ære, da bruste Hurraraab, da sang klare Barnestemmer om „deres gamle Ven“, hvis Statue hans Bysbørn havde rejst, og som den Dag afsløredes, medens Musiken spillede „I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme“. Før Afsløringen sang Odenseanerne om deres berømte Æresborger:

Hvor Aanden løftes fra Døgnlivets Færd
 paa Eventyrdigtningens Vinger,
 hvor Alfernes lette, luftige Hær
 sig lystig om Blomsterne svinger,
 hvor Barndomsdagens vaarfriske Sind
 er ej gaaet helt i Glemme, —
 der Digteren drages i Hjerterne ind,
 der er han hjemme!
 Som Svanen fløj han saa viden om Jord,
 hans Navn i al Verdens Lande
 er kendt og elsket fra Syd til Nord,
 vandt Hjem ved de fremmede Strande:
 dertil var han født og baaren.

^{*)} I Anledning af Hundredeaarshfesten er Statuen flyttet til Graabrødreplads.

Men her han leved' som Barn engang
et Liv med fattige Glæder
og dybe Længsler, som dunkelt sang
om vordende Glands og Hæder;
og her under Busk i Haven han laa
og lytted' til Klokkens Stemme,
som underfuldt klang fra Dybet i Aa, —
her var han hjemme!')

— — — — —
— — — — —
— — — — —

S. BR.

*) Overlærer V. Strøm.

CANTATE

ved

Festen i Odense paa H. C. Andersens 100-Aars Fødselsdag

Musik af P. E. LANGE-MÜLLER

I.

De *vilde Svaner* flyve
Med gyldne Kroner paa
Mod fjerne, drømte Lande,
Som dølges i det Blaa.

De vilde Svaner svinge
Sig over Hav saa frie
Og bære høit *Elisa*
Morganas Land forbi.

De vilde Svaner kløve
Med Vælde Taagens Bræm:
Forstødte stundom hjemme,
Har allesteds de Hjem.

Og Eventyrets Svaner
Er fløine Verden om;
Og med sig har de baaret
Et Navn, hvorhen de kom.

En *anden April* i den danske Vaar
 Der brast et Æg i en Andegaard:
 Den grimme Ælling kom frem.
 Endnu idag efter hundred Aar
 Det mindes her i dens Hjem.

Det var i Skaren, hvor den blev fød,
 Kun' sparsom Lykke, som Livet bød,
 Kun karrig Pleie og Røgt;
 Nok den døied af Spark og Stød,
 Af Kattens og Hønsens Kløgt.

Men over den vaaged dog St. Knud,
 Og Solen svøbte sit Gyldenskrud
 Omkring dens sviende Ar,
 Til den en Vaar slog Vingen ud
 Og viste, hvad Fugl den var.

Den fløi med brusende hvide Fjer
 Mod Dammen, hvor der var Svaner fler,
 Som stolt paa Voverne laa;
 Børnene jubled: de led den mer
 End nogen, de forhen saae.

Men *her* dog gemtes Roden,
 Den første Grund til Alt,
 Hvad siden vidt paa Kloden
 Fra ham er gjenfortalt:
 Her lytted han i Lunden
 Til Nattergalens Sang,
 Her hørte han fra Bunden
 Af Aaen Klokkens Klang.

Her saae han sine Snegle
 I deres Lykkes Drøm,
 Saae Tinsoldaten seile
 Ad Rendestenens Strøm;
 Her Boldten steg i Luften,
 Her hørtes Toppen frie,
 Her traf ham Pust af Duften
 Fra Enkens Garveri.

Og for den sære Drømmer
 Hver Ting fik Røst og Maal
 Og Vid, som just det sømmer
 En knækket Stoppenaal.
 Til ham fra Barndomstiden
 De hviskede her som Ven
 Det Meget, som han siden
 Har os fortalt igjen.

II.

Den Slægt, som var hans, er lagt i Grav,
 Og de, som har kjendt ham, ældes;
 Men hvad han Danmark og Verden gav,
 Før sent han lagde sin Tryllestav,
 Vil ikke af Tiden fældes:
 Det staaer som en Hal af det danske Hus;
 Og synker Hallen engang i Grus,
 Døer Sproget paa Danmarks Læber,
 Og Kulde dets Hjerter dræber.

Der throner hans Muse, barnlig ren,
 Med Phantasus' Spir i Hænde;
 Og Viddet straalere foruden Men,
 Og Lunet glimter som Ædelsten
 Fra Kronen med Lyn, som blænde.

Og Sproget tindrer i Dronningpragt
Som Perler og Guldmor af hendes Dragt,
Hævende sig over Love,
Som kun en Fyrste tør vove.

Hil hende i hendes sikkre Ly,
Hvor skærmet og tryk hun huser,
Mens seierrigt, uden Storm og Gny,
Om Verden dog hendes Skjønheds Ry
Paa snehvide Vinger suser!
Hil *ham*, hun kaared fra Barn til sin
Og gav at skænke sin gyldne Vin!
Hvad end der af Tiden skæmmes,
Hans Hæder vil uskadt gjemmes.

ERNST V. D. RÆCKE.

